Влада — Радам!

Голос України

Газета Верховної Ради Української РСР ◆ № 26 ◆ Четвер, 7 лютого 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

У нас завжди були ветерани — революцій, війн, колгоспів, цілини. Чомусь здавалося, що ветеранство — річ, схильна до постаріння і спаду. Тому нам було легко поважати ветеранів, або вважати, що ми їх поважаємо. Чим їх ставало менше, тим більше ми їх поважали. Але раптом... Раптом ветеранів у нас дуже побільшало. Крім того — вони різко помолодшали. Спершу з'явилися двадцятилітні ветерани-афганці. Потім — чорнобильці. За ними — ветерани студентських голодних барикад. А життя тече так стрімко, що завтра хтось із нас поповнить ряди борців (вже колишніх!) за щось, що було ще вчора важливим.

Може, тоді ми більше одне одного поважатимемо, як і годиться поміж ветеранами?..

А нас — поважатимуть?

Адже молоді ветерани живуть довго...

Матеріали сторінки «Армія сьогодні» читайте на 14-й стор.

Фото Богдана ПРИЙМАКА.

НА засіданні Кабінету Міністрів СРСР розглянуто роботу хіміко-лісового комплексу. Її стан було піддано критиці. Центральним економічним органам уряд СРСР доручив ретельно розібратися у фінансовому стані хімічної, нафтопереробної, лісової, медичної галузей промисловості і внести пропозиції щодо його нормалізації.

* * *

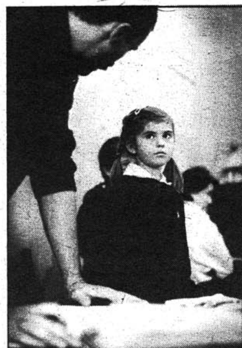
ГЕНЕРАЛЬНА Асамблея ООН проголосила 1992 рік Міжнародним роком космосу. Для підготовки і проведення необхідних заходів утворено комісію, яку очолив Президент СРСР М. С. Горбачов.

* * *

ПАРЛАМЕНТ Киргизстану прийняв рішення про перейменування столиці республіки. Відтепер місто Фрунзе носитиме назву Бішкек.

* * *

НА черговому засіданні Політбюро ЦК КПРС розглянуто питання підготовки парторганізацій до референдуму про збереження СРСР.

Чимало експериментів ми пережили на своєму віку. І педагогічних також. Недільна школа, Відкритий університет, Січовий колегіум, ліцей з менеджерським ухилом... Можливо сьогоднішнім освітянським експериментам поталанить більше з дітьми свого часу. Про форми «інакомислія» в сучасній загальноосвітній системі читайте на 10—11 стор.

● *Редакція за січень отримала 3540 листів.*

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради Української РСР

Головний редактор Сергій ПРАВДЕНКО

Редколегія:
Олександр БІЛИК заступник головного редактора
Анатолій ГОРЛОВ заступник головного редактора
Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ член-кореспондент АН УРСР
Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ
Леонід САМОЙЛЕНКО заступник головного редактора
Борис СИДОРЕНКО заступник головного редактора
Анатолій СОЛОНСЬКИЙ
Віталій СУДДЯ відповідальний секретар

Засновник — Верховна Рада Української РСР.

Адреса редакції: УРСР, 252047 Київ-47, вул. Нестерова, 4

Рукописи не рецензуються і не повертаються.
Думки авторів публікацій у «Голосі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції.

Індекс 60955.
Тираж 165.650.
Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Газета виходить 5 разів на тиждень. У вівторок — на 8 сторінках, середу, четвер, п'ятницю та суботу — на 16 сторінках.

УВАГА! У зв'язку з технологією випуску газети другий «зошит» (9—16 стор.) вкладено між 4 і 5 сторінками.

НЕ МИНУЛО Й П'ЯТИ РОКІВ

Парламентська хроніка

(ВЕЧІРНЄ ЗАСІДАННЯ 5 ЛЮТОГО 1991 РОКУ)

Читачам вже відомо: пакет чорнобильських документів депутатами обговорено й прийнято в першому читанні з тим, щоб внести всі зауваження, уточнення, зміни й пропозиції, разом з урядом підрахувати усі витрати.

І коментатори цієї події, й самі її учасники визнали, що це був день неабиякої одностайності людей різних позицій.

Очевидно, що чинити інакше було б гріхом.

Однак це зовсім не означає, що обговорення було легким. У Шекспіра в трагедії «Макбет» є образ Бернамського лісу: той ліс раптом рушив, як рушає військо в атаку. Тут теж було враження, що рушив ліс — ліс болючих проблем, що зрослися в непрохідний чагарник. Запитань та доповнень по доповіді В. Яворівського та Г. Готовчиця, по пакетові обговорюваних документів було чи не більше, ніж пунктів у самих документах. А виступили ж не всі, хто цього хотів.

Втім, в обговоренні проглядалося кілька основних тенденцій депутатських турбот.

Перша, на наш погляд, дуже важлива — про гуманізацію «чорнобильських» законів. Адже між законом і конкретною живою людиною, як правило, завжди існує певний «зазор», певна недорахованість місцевих умов та обставин. Такі речі, на думку багатьох депутатів, мусять бути зведені до мінімуму. Приміром, депутат О. Костюк наголосив на тому, що цифрові критерії забрудненості — недопустимі, оскільки вони не є постійними, отже, потрібні універсальні, загальні принципи безпеки. Проти «середніх цифр забрудненості» виступив також депутат Г. Ходоровський — оскільки «ми п'ємо воду не з середньостатистичних, а з цілком конкретних колодязів».

Втім, називалися цифри, що їх якраз обійти не можна. Це — названі у виступі депутата В. Рудика тисячі дітей, що постраждали від йодного удару аварії, і ще десятки тисяч тих, хто постраждає у ближчому майбутньому від наслідків того удару.

Отож, конкретним, а не загальним проблемам боротьби з чорнобильською бідою були присвячені виступи депутатів В. Єщенко, О. Бондаренка, В. Будька, М. Мисника, Ю. Романова.

Чи не найскладнішим виявився інший аспект. Це — взаємозв'язок Чорнобиля з політико-економічним та екологічним становищем на Україні. Цілком очевидно: як би не вирішилася доля Союзу після референдуму, ця взаємозв'язаність залишиться як на державному, так і на міждержавному рівні. Отож, дуже конструктивними видалися пропозиції «Зеленого світу», викладені народним депутатом СРСР Ю. Щербаком. Тих пропозицій вісім. Зокрема, запропоновано розробити Закон про ядерну енергетику та ядерну безпеку на Україні — як складову частину концепції національної екологічної безпеки. Потрібна також національна комісія з ядерного регулювання — такі комісії мають усі ядерні держави. Запропоновано також здійснити фінансово-економічний аналіз та обгрунтування сум, необхідних для боротьби з наслідками аварії, поставити питання перед центром про валютні відрахування. Уряд України мусить потурбуватися про видання «Чорної книги Чорнобиля» (українською, російською та англійською мовами) і вмістити там матеріали з повним аналізом ситуації, а також відповідні закони та постанови. Ю. Щербак висловився й за те, щоб у день п'ятої річниці катастрофи заслухати звіт уряду про зроблене й провести спеціальне засідання Верховної Ради.

Депутати І. Заєць та В. Івасюк у своїх виступах зробили наголос на тому, що проблеми чорнобильські треба розглядати обов'язково сукупно з політико-економічними проблемами України, її реального суверенітету.

Не один виступаючий висловив турботу про те, щоб закони, що нині обговорюються, були законами діючими, а не паперовими.

Нарешті — третій аспект обговорення. Його можна б назвати оптимістичним. Ідеться про пошук власних ресурсів боротьби з бідою. Скажімо, депутат М. Артеменко розповів про практику оздоровлення потерпілих, що проводиться у Шполянському, Городищенському та Вільшанському районах Черкащини. Засоби — ті, які дає природа, насамперед — чорна смородина, результати — втішні. Якби інші зробили стільки, скільки зроблено у трьох названих районах, сказав депутат, нам би не доводилося шукати порятунку ні на Кубі, ні в Канаді.

Варті уваги також пропозиції депутата М. Волоска щодо використання піонертаборів Закарпаття для оздоровлення потерпілих.

До речі — про ліс. Не Бернамський, а наш. Депутат П. Кислий назвав цифру: відселення і заліснення вимагають 2 тисячі гектарів забруднених територій. Це не «дикі», не втрачені гектари — через сто років там стоятиме цілком здоровий, повноцінний ліс.

У кінці засідання депутати схвалили постанову Верховної Ради УРСР щодо резолюції Генеральної Асамблеї ООН про міжнародне співробітництво у галузі ліквідації наслідків чорнобильської аварії.

Віталій ЖЕЖЕРА.

БЕЗРОБІТТЯ — НАЙБЛИЖЧА РЕАЛЬНІСТЬ

Як забезпечують безробітних на Заході — у ФРН, Франції, США, Японії, ми всі ще раз почули з високої трибуни, коли вчора на ранковому пленарному засіданні сесії Верховної Ради обговорювався законопроект про зайнятість населення.

Як зазначив у доповіді міністр праці УРСР В. Васильченко, при розробці цього законопроекту використано досвід країн з розвинутою ринковою економікою, з урахуванням наших особливостей. Вловили? Там ринкова економіка розвинута, а у нас — перехід до ринкової. Різниця, як між небом і землею. Це по-перше. А по-друге, треба врахувати, що те, що намічають там, виконують. У нас же, судячи з того, як не працюють закони, може статися так, що безробітних будуть годувати обіцянками.

Минуло чотири місяці відтоді, як уряд представив законопроект про зайнятість. Він обговорювався в комісіях, протягом цього ж часу прийнято аналогічний союзний Закон. На вимогу постійної Комісії з питань соціальної політики і праці законопроект було надіслано на експертизу до Міжнародної організації праці. Обговорювався проект Закону і з профспілками. Однак багато питань і проблем залишилися не розв'язаними, навіть не усунені помилки, наявні у союзному Законі.

Які ж відправні точки законопроекту? Як говорилося у доповіді, цей документ має визначити правові, економічні та організаційні основи державної політики зайнятості населення Української РСР, його захисту від безробіття і гарантії держави в реалізації громадянами їх прав на працю, добровільний вибір суспільно корисної діяльності. Перший розділ законопроекту містить основні принципи державної політики у сфері зайнятості населення та гарантії права на працю. У цьому розділі визначається статус безробітного у відповідності з вимогами статті 10 Конвенції Міжнародної організації праці (МОП). З метою додаткових гарантій для працевлаштування осіб, які потребують соціальної підтримки, передбачається бронювати до 5 процентів місць від кількості їх на підприємствах. У другому розділі законопроекту визначені основні права громадян на добровільний вибір зайнятості, при цьому держава гарантує безкоштовність профорієнтаційних послуг, допомогу в наданні підходящої роботи і можливості для перепідготовки та опанування новими професіями. Розділ третій містить у собі правові, економічні та організаційні заходи щодо забезпечення соціального захисту прав громадян у сфері зайнятості. Нині створюється державна служба зайнятості. З переходом на ринкові відносини можливе вивільнення із сфери виробництва близько 1,5 мільйона працівників. Для їх соціального захисту передбачається створити державний фонд сприяння зайнятості населення. Джерелами надходження коштів до нього будуть республіканський та місцеві бюджети — три проценти їх, а також внески підприємств, громадських організацій, кооперативів, громадян тощо. Четвертий розділ законопроекту розкриває конкретні заходи соціального захисту від можливого негативного впливу ринку праці. Отримання допомоги по безробіттю обумовлюється в цих країнах періодом очікування, у США це 7 днів, у Канаді — 14, а проектом, запропонованим до обговорення, передбачається період очікування протягом 10 днів при тому, що безперервний стаж зберігається протягом 21 дня. Мінімальний розмір допомоги по безробіттю пропонується встановити в обсязі 50 процентів від середньої заробітної плати працівника за останнім місцем роботи, але не менше мінімальної заробітної плати.

Механізм реалізації закону передбачає прийняття більше 30 положень. Багато з них вже у стадії розробки.

До співдоповідача — голови підкомісії в питаннях зайнятості населення постійної Комісії з питань соціальної політики та праці В. Петрова, котрий виступив з більш критичним поглядом щодо проекту Закону, та все ж запропонував депутатам прийняти його за основу, теж було чимало запитань.

Потім депутати в ході обговорення законопроекту внесли ряд слушних пропозицій. Законопроект на ранковому засіданні прийнято у першому читанні з тим, щоб після доопрацювання його у комісіях, з врахуванням пропозицій, що надійшли, знову внести на розгляд сесії.

Світлана ПИСАРЕНКО, парламентський кореспондент «Голосу України».

ПОСТАНОВА

Верховної Ради Української РСР

Про передачу підприємств і організацій металургійної та вугільної промисловості СРСР, що розташовані на території Української РСР, у власність республіки

На виконання положень Декларації про державний суверенітет України та відповідно до Закону Української РСР «Про економічну самостійність Української РСР» і Закону СРСР «Про розмежування повноважень між Союзом РСР і суб'єктами федерації» Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

1. Погодитися з пропозицією Голови Ради Міністрів Української РСР тов. Фокіна В. П. про передачу у власність республіки підприємств і організацій металургійної та вугільної промисловості СРСР, розташованих на території Української РСР.

2. Доручити Раді Міністрів УРСР:

разом з союзними органами вирішити питання про передачу підприємств і організацій зазначених галузей у власність республіки;

розглянути пропозиції народних депутатів Української РСР про передачу об'єднань, підприємств і організацій інших галузей союзного підпорядкування, розташованих на території Української РСР, у власність республіки і внести відповідні матеріали на розгляд третьої сесії Верховної Ради Української РСР.

Голова Верховної Ради Української РСР Л. КРАВЧУК.

м. Київ, 1 лютого 1991 року.

ПРО КОНЦЕПЦІЮ НОВОЇ КОНСТИТУЦІЇ УКРАЇНИ, ПОЛІТИКУ, ЕТИКУ І ГРОМАДЯНСЬКУ ПОЗИЦІЮ

Лист у номер

Взятись за перо нас змусила інформація, надрукована в газеті «Радянська Україна» від 29 січня цього року під заголовком «За соціалістичний вибір» (автор І. Дмитренко), де йдеться про прес-конференцію в ЦК Компартії України, на якій обговорювалася концепція нової Конституції УРСР, підготовлена за дорученням ЦК.

Можна було і не звернути на це особливої уваги, адже нікому не заборонено розробляти й обговорювати такі концепції, коли б не декілька дивних обставин, викладених у цій інформації. На них і зупинимося.

Як виявляється, на прес-конференції обговорювалася не одна, а дві концепції нової Конституції України. Друга — це концепція, розроблена робочою групою Конституційної комісії Верховної Ради Української РСР, причому перший її варіант. Ось тут і починаються дивні речі. **По-перше,** як можна публічно, та ще й безпідставно, критикувати, вводячи в оману громадськість, концепцію, яка є неопублікованим документом Верховної Ради УРСР? **По-друге,** чому ж тоді вже не запросити на цю прес-конференцію опонентів, якщо не фахівців, то принаймні народних депутатів України, які входять до робочої групи Конституційної комісії?

Але найдивніше попереду. В інформації повідомляється, що проект концепції ЦК підготовлений робочою групою висококваліфікованих фахівців. Виявляється, що значна частина з них — члени робочої групи Конституційної комісії Верховної Ради, які брали найбезпосереднішу участь у підготовці офіційного проекту. Хочеться побіжно запитати у поважних професорів В. Погорілка, В. Копєйчикова, М. Цвіка: в якій з робочих груп їм вдалося більшою мірою розкрити свій фах, наукову принциповість і громадянську позицію?

А тепер по суті. Що ж спонукало ЦК Компартії України, не довіряючи Конституційній комісії Верховної Ради, більшість членів якої — народні депутати-комуністи, у тому числі і перший секретар ЦК Компартії України, взятися за розробку власного варіанту? «Це пояснюється, зокрема, тим, — зазначається в інформації, — що варіант проекту, підготовлений робочою групою Конституційної комісії Верховної Ради УРСР, має ряд недостатньо вмотивованих положень. Наприклад, **не говориться про закріплення соціалістичного вибору народу України»**. Як-то кажуть, приїхали. Не хотілося б передчасно втягуватись у полеміку, але змушені. Про який же соціалістичний вибір народу України йдеться? Коли він стався? Може, референдум з цього питання колись проводився? До того ж, про який саме соціалізм мова? Може, про сталінський? Чи про шведський, фінський, голландський тощо? Коли ж ми нарешті перестанемо вибирати замість народу, не питаючи його?

А якщо серйозно, то слід запитати в організаторів і в учасників прес-конференції: чи збігаються в їх розумінні соціалістичні цінності із загальнолюдськими? Якщо так, то нехай шановні читачі не хвилюються і повірять на слово: у концепції нової Конституції України, підготовленій робочою групою Конституційної комісії, загальнолюдські цінності представлені в їх найповнішому обсязі. До речі, у всіх конституціях цивілізованих країн, які далеко обійшли нас у практичному забезпеченні цих цінностей, будь-які ідеологічні «вибори» не закріплюються. Реальні речі потрібно творити на користь народу, а не проголошувати гасла в законах.

Але і на цьому дива не закінчуються. «Цей проект, — далі йдеться в газетній інформації, — передбачає **фактичну відмову від єдиної системи Рад народних депутатів** шляхом перетворення України на президентську республіку **з фактично необмеженими повноваженнями президента»**, а прийняття нової Конституції на його основі **«практично означало б демонтаж у республіці (під гаслом деідеологізації) радянської системи, соціалістичного ладу і водночас — конституювання режиму, характерного для буржуазного суспільства»** (підкреслено газетою). Не більше не менше. Але це вже, шановні опоненти, заборонений прийом з відомого всім арсеналу навішування політичних ярликів і звинувачень. Проте дивного в цьому мало, адже декому цього досвіду не займати. Це вже ми проходили, але, на жаль, все ще ніяк не можемо пройти.

На чому все ж таки грунтуються подібні звинувачення? Про соціалізм уже йшлося. Залишається «демонтаж радянської системи». Одначе, даруйте, адже цей камінь кинуто не в той город, а має адресуватися насамперед КПРС, яка на своєму XXVIII з'їзді проголосила курс на формування правової держави з обов'язковим розподілом державної влади на законодавчу, виконавчу і судову, а також благословила введення в країні президентської форми правління, як тепер бачимо, «з фактично необмеженими повноваженнями президента». А саме це і несумісне з ленінською концепцією Рад, їх повновладдям та єдністю системи Рад.

До того ж такі звинувачення не можуть не викликати подиву і тому, що і в концепції, розробленій за дорученням ЦК Компартії України, як про це свідчить згадана публікація, передбачається «чіткий розподіл влади на законодавчу, виконавчу і судову» та запровадження посади президента України. Різниця лише в тому, що в концепції робочої групи Конституційної комісії пропонується його обрання всім народом України, а в концепції робочої групи ЦК — Верховною Радою, що, на її думку, буде більш «демократичним» (?)

У чому ж, врешті-решт, відмінність зазначених концепцій, оскільки з інформації про прес-конференцію в ЦК, крім безпідставної критики і політичних звинувачень, більше нічого істотного не видно. Тим більше, що після критичних залпів тут же дослівно переказуються положення, взяті з концепції робочої групи Конституційної комісії. Воно й не дивно, адже там і там працювали одні й ті ж фахівці. Так навіщо було город городити?

На завершення доречним буде запитання і до автора публікації. Як же все це пов'язується з його закликом, яким вона завершується, про важливість поставитись до концепцій «без упередженості, з належною виваженістю і справді по-державному»?

Народні депутати Української РСР
Володимир СМЕТАНІН, член Конституційної комісії Верховної Ради УРСР,
Владислав НОСОВ, секретар Конституційної комісії,
Віктор ШИШКІН, Олександр ЄМЕЦЬ, заступники голови Конституційної комісії.

ТАК ПРО ЩО Ж РЕФЕРЕНДУМ?

У постанові Верховної Ради СРСР «Про організацію й заходи щодо забезпечення проведення референдуму СРСР з питання збереження Союзу Радянських Соціалістичних Республік» мене дуже здивувала наявність пункту, який законодавчо передбачає формулювання запитання, яке виноситься на голосування — республіканським парламентам це не довіряється. Ще більше здивувало саме формулювання. Питання ставиться так: «Чи вважаєте ви необхідним збереження Союзу Радянських Соціалістичних Республік як оновленої федерації рівноправних суверенних республік, у якій повною мірою гарантуватимуться права і свободи людини будь-якої національності?». Відповіді: «так» чи «ні».

За правильно поставленого запитання вибір відповіді забезпечується повнотою характеристики предмета, про який йдеться, в даному випадку — «оновленого Союзу». При цьому виборець має бути впевненим, що альтернатива, яку він вибирає, — єдино правильна. Однак прийняття правильного рішення в принципі неможливе без єдиного понятійного обгрунтування запитання за наявності кількох таких його різних складових, як ставлення громадян до федерації й суверенітету республік, самостійної держави соціалістичної орієнтації й радянської влади, до прав і свободи людини. Запитання, яке розглядається, некоректне саме тому, що не має логічної суворості й однозначного зв'язку в судженнях-посиланнях. Що таке «оновлений Союз», навряд чи відомо виборцям. Думаю, що й законодавці не знають його «в обличчя», однак вимагають від виборця визначитися відносно нього однозначно. Складне багатосмислове запитання вимагає дати відповідь «так» чи «ні». А як бути тим виборцям, котрі ще не визначилися, не розібралися в даній проблемі й хитаються? Адже таких людей, за даними соціологічних опитувань, на Україні сьогодні понад половину. Таким чином, вибір альтернатив логічно доповнити варіантом «важко сказати» («не знаю»).

Треба сказати, що і в світовій практиці проведення референдумів відповідь передбачає лише два рішення. Але в таких випадках запитання ставлять прості, не концептуальні, логічно правильні. Інакше неминуча еклектика, яку Ф. Енгельс назвав «жебрацькою юшкою», а В. Ленін, з властивою йому різкістю, інструментом одурення мас.

У серйозній справі не можна ігнорувати спеціальну науку — логіку запитань і відповідей, яка вчить мистецтву правильного формулювання запитальних суджень і одержання правильних відповідей. З приписів цієї науки випливає також, що законодавці зробили ще одну логічну помилку: суб'єкт запитання («оновлений Союз») передбачається в майбутньому, а його предикат («збереження») — в теперішньому, тобто їх зв'язок знову не має єдиної основи для адекватного тлумачення ситуації.

Головна помилка, яка вказує на суб'єктивізм авторів запитання, — психологічна. У психології подібний тип запитання називається сугестивним, тобто таким, стверджувальна частина якого передбачає зміст відповіді. В запитанні для референдуму виборцеві задано політично схвалюваний зразок поведінки. Тим самим йому підказується певний вибір. Насправді, хто ж голосуватиме проти «гарантованих прав і свобод людини», хто скаже «ні» рівноправним суверенним республікам? Те, що ці позиції всього-навсього лише декларовані, в розрахунок не береться. Таким формулюванням запитання виборець по суті позбавляється альтернативності вибору й спонукається до однозначної відповіді, а саме: відповіді «так».

Однак така інформація нічого спільного не матиме з об'єктивністю й тільки дезорієнтує тих законодавців, котрим невідоме «мистецтво» її одержання.

У соціологічному жаргоні побутує поняття «віслюкові вуха анкети», яким позначають помилки, неточності й некоректності формулювань запитань. Завдання кваліфікованих спеціалістів прибрати ці «вуха». На жаль, за допомогою до професіоналів законодавці не звернулися. Чи це випадково? Це можна зрозуміти й так, що запропоноване формулювання запитання свідомо продиктоване не прагненням мати істинну інформацію про дійсне ставлення виборців до Союзного договору, а прагненням одержати певну орієнтовну інформацію для прийняття бажаного політичного рішення.

Володимир ВОЛОВИЧ, завідуючий кафедрою методології й методів соціологічних досліджень Київського держуніверситету імені Т. Г. Шевченка.

КОРОТКО З ЛИСТІВ

...Ми маємо зараз всі працювати на єдність України, це найголовніше, без цього не може бути ніякого суверенітету. Треба ставити істину з голови на ноги, розгрібати оті завали брехні і лицемірства, які нагромаджувались десятиліттями.

Л. ЗЕМЛЯНА.
Новомосковськ Дніпропетровської області.

...Союзний договір з перших рядків вводить людей в оману. Наприклад, «...добровільний союз суверенних держав», «добровільний вихід»... Який же це добровільний, коли Литву тягнуть канатом за шию, ще й танками підганяють в Союз? Таким чином будь-яку республіку «добровільно» потягнуть. І все звалять на солдата, ніби він сам стріляв, а наказу не було.

В. ХУДЯК.
Іловайськ Донецької області.

...Таке враження, що ваша газета — пасивний спостерігач: ось вам, люди, набір всіляких фактів, а ви вже вибирайте, що кому до вподоби.

Т. МАТВІЙЧУК.
Броди Львівської області.

...Рішуче заперечую твердження, що принижують плідну роботу парламенту нашої суверенної республіки. Досягнення вагомі. Тільки сам перелік прийнятих рішень може розвіяти будь-яке скептичне судження про нібито недостатню ефективність діяльності Верховної Ради України. Інша річ, що не всі вони своєчасно задіяні як єдино спроможні державні закони.

О. ШНИРЯ.
Краснопілля Сумської області.

...Я категорично проти всяких обмежень трансляції, доки наше телебачення і радіо стануть незалежними від будь-яких партій. Тільки тоді вони будуть об'єктивно висвітлювати хід роботи парламенту. Ми чекали кожен вечір роботи сесії (відеозапис, звичайно), з нетерпінням стежили за кожним словом. Майже у кожній квартирі дивились Україну.

А. ТАРНАВСЬКИЙ.
Білки Закарпатської області.

ГАВРИЛОВ Анатолій Васильович, Роздольненський виборчий округ № 256, що у Криму. 1946 року народження, росіянин, член КПРС. Закінчив Мелітопольський інститут механізації сільського господарства, інженер-механік.

Секретар Комісії Верховної Ради УРСР з питань правопорядку та боротьби із злочинністю.

Хто є хто

КРОВ НАМ НЕ ПОТРІБНА

— Чим ви пояснили б той «параліч влади», який ми сьогодні повсюдно спостерігаємо?

— Приймаючи будь-який закон, ми повинні або заздалегідь, або хоча б паралельно розробляти й механізм його реалізації. Вийшло так: ми законів понаприймали, а вони не діють. Причому спершу ми звинувачували в цьому союзні органи, а сьогодні скопіювали всі недоліки на республіканському рівні — нема ні механізму реалізації, ні відповідальних осіб, з кого можна було б спитати.

Візьмемо, наприклад, Закон про пріоритетний розвиток села. Його прийняли, а до мене й досі приходять виборці й жаліються: шиферу нема, труб нема... Село як було розорним, таким і залишається, бо до Закону нікому діла нема.

— Ваше ставлення до президентського Указу про спільне патрулювання міліції і військових?

— Я — однозначно проти. Пропрацювавши в міліції близько 20 років, я пам'ятаю, що приймав присягу служити народові, і на мені в першу чергу лежить відповідальність за те, що відбувається на вулицях міст, я відповідаю за порядок.

Я можу тільки уявити ситуацію: мій син пішов до армії виконувати військовий обов'язок — служити Батьківщині, і його змушують разом зі мною патрулювати вулиці. Ці хлопці не навчені цього, не знають законодавчих актів, і ми штовхаємо їх на невідомо що...

— На вашу думку, така точка зору дістане підтримку на третій сесії Верховної Ради УРСР?

— Певен, депутати повинні висловитись щодо цього Указу. Крім того, в статті 71-й нашої Конституції ми внесли зміни про верховенство республіканських законів на Україні. Цей Указ Президента ми не ратифікували, а він почав діяти автоматично. Куди це годиться...

— На одній з прес-конференцій я почув кинуте жартома, від чого мені стало не по собі: «Чим сильніші деструктивні сили, тим важчими мають бути танки...». Ваше ставлення до таких «жартів»?

— Це — нездоровий гумор. Нам уже досить крові. Верховна Рада в змозі повністю контролювати ситуацію парламентським шляхом. Танки на Україні не потрібні.

— Ви — кримчанин. На вашу думку, коли кримська державність буде відновлена повною мірою?

— Усі в Криму гадають — якнайшвидше, але це — справа не одного дня. Державність Криму — це не панацея від усіх бід півострова. Нам треба думати над тим, щоб економіку всієї України налагодити, тоді всім буде добре.

— Чи виникають у вас проблеми з частими перельотами Сімферополь — Київ?

— Коли я служив начальником Роздольненського ДАІ, дружина говорила: «Я тебе мало бачу вдома». Сьогодні вона мене взагалі майже не бачить. У мене дружина, три доньки і мама з нами живе і, звичайно, мені важко так з ними спілкуватися. Моя робота була б ефективнішою, якби були відповідні умови. Парламент надати їх поки що не може.

— А як ви себе почуваєте в «жіночому царстві»?

— Нормально. Вони розуміють, що я займаюся потрібною справою. Хоча, звичайно, треба було б подумати, що роки минають, діти підростають, і я, як батько, повинен бути з ними.

— Чим ви любите займатися у вільний час?

— В основному це телебачення і книги, коли випадає вільна година. Найулюбленіші автори: Булгаков, Сахаров, Солженіцин. У детективах мене вражає точне відбиття нашої загальної державної неспроможності боротися із мафією, корупцією...

— Що ви зробили б, коли видалася б можливість махнути на все рукою?

— Поїхав би до глухої красивої природи, щоб нічого не чути і не бачити. Щоб можна було відпочити і повністю віддатись сім'ї.

Вів бесіду спеціальний кореспондент «Голосу України» Володимир СКАЧКО.

НЕ МІЛІЦІЄЮ ЄДИНОЮ

Не чекаючи появи на вулицях військово-міліцейських патрулів, за наведення порядку взявся Соснівський райвиконком м. Черкас. Тут створено Асоціацію добровільних народних дружин, на рахунок якої вже надійшли сотні тисяч карбованців від 90 підприємств району.

Велика частина цієї суми пішла на оплату чергувань у неробочий час дружинників. Ефективність їх діяльності тепер помітно зросла. Крім чергувань вони взяли на себе нагляд за неблагополучними сім'ями, дозвіллям неповнолітніх, поведінкою раніше судимих громадян. Підвищенню рівня підготовки дружинників сприяє професійне навчання.

М. ОЗІРСЬКИЙ, кор. Укрінформ.

ДИТИНСТВО НА ХУТОРАХ

У сім'ю Івана і Люби Тораків з віддаленого гірського хутора Бісків Усть-Путильської сільради Чернівецької області прибуло поповнення. Вони взяли на часткове утримання чотирьох сусідських дітей, відкривши у своєму просторому будинку філіал сільського дитсадка.

Для малюків, які перебуватимуть тут з ранку до вечора, а іноді і залишатимуться на ніч, виділено з державних ресурсів продукти харчування, постелі з комплектами білизни, іграшки і медикаменти. А господині визначено заробітну плату з розрахунку двадцять п'ять карбованців за кожну дитину за місяць. Їй також зберігається трудовий стаж.

В. ПЕЛЕХ, кор. Укрінформ.

ЗАСІДАННЯ ПРЕЗИДІЇ РАДИ МІНІСТРІВ УРСР

На своєму засіданні члени уряду розглянули наболілу проблему поставок основних видів продовольства загальносоюзним споживачам, по угодах між республіками, а також про стан укладання договорів на цей рік і заходи щодо завершення цієї роботи.

Було заслухано та обговорено доповідь про проект Закону Української РСР «Про свободу совісті та релігійні організації», який містить ряд нових положень, що наповнюють реальним змістом право громадян на свободу вірувань.

Міністерство внутрішніх справ УРСР подало на розгляд проект Закону «Про посилення відповідальності за спекуляцію, незаконну торговельну діяльність і за зловживання в торгівлі». Необхідність прийняття закону зумовлена ростом зловживань, які призводять до невдоволення населення, соціальної напруги. Президія Ради Міністрів УРСР обговорила постанову уряду, що визначає порядок застосування спеціальних засобів особовим складом міліції та іншими підрозділами, які залучаються до охорони громадського порядку та боротьби з злочинністю.

Леонід САМОЙЛЕНКО.

Чорнобиль

КИЄВУ — ОСОБЛИВИЙ СТАТУС

Після публікації проектів Законів УРСР «Про статус території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС», «Про статус громадян, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи» та відповідної «Концепції» представники партійних, громадських та громадсько-політичних організацій Києва звернулися до Верховної Ради УРСР з вимогою надати Києву статус міста, яке постраждало внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

Вони також пропонують врахувати в проектах Законів та Концепції ступінь опромінення населення Києва на сьогоднішній день. У визначенні категорії території з радіоактивним забрудненням слід враховувати також колективну дозу опромінення населення, а мінімальним забрудненням зон гарантованого відселення та радіоекологічного контролю вважати таке, що відповідно в 10 і 100 разів менше встановленої величини для зони безумовного відселення.

Тисячі киян брали участь в ліквідації наслідків аварії, в місто переселено 30 тисяч чоловік з тридцятикілометрової зони. Погіршилося здоров'я мешканців Києва. Тільки за перші три післяаварійних роки на 100 відсотків збільшилась кількість захворювань щитовидної залози та лейкозів, для переважної більшості киян властива лейкопенія.

Автори звернення сподіваються на підтримку всієї громадськості України та світу.

Звернення підписали повноважні представники київських міських організацій Народного руху України, Української республіканської партії, Партії демократичного відродження України, міськкому Компартії України та інші, (всього 15 підписів).

Олексій БРЕУС, спеціальний кореспондент «Голосу України».

ВУЗЛИК НА ПАМ'ЯТЬ

Зайвою пам'ять наче й не буває. Навпаки — більшість страждає від її вад, має претензії до власних можливостей. Чомусь про таких жартують: дівоча пам'ять.

Незабаром у Києві відкриються курси поліпшення пам'яті. Вчитель — юрист за освітою Самел Гарібян. Він володар реєстраційного сертифіката. А якщо коротко, то Самел відтворює з тисячі слів 940 — дев'ятьма іноземними мовами. Розроблена ним система поліпшення пам'яті — унікальна.

Фірма «Універсал-1», яка стала ініціатором організації курсів Гарібяна в Києві, приймає листівки-заявки від бажаючих. Адреса: Київ-252021, вулиця Карла Лібкнехта, 3. Телефон для довідок: 559-86-96.

Отже, зав'яжіть вузлик на пам'ять.

Людмила ЗАСЄДА.

Про що говорять

ЗВІДКИ ВІТЕР

Минулого тижня стало відомо, що на Закарпатті з'явилася радіоактивна хмара невідомого походження. Подію коментує ведучий інженер Укргідромету Олег ШЕЛУДЕНКО:

— 23—25 січня Закарпатська санепідстанція зафіксувала підвищений вміст радіоактивних речовин у повітрі. Аналіз показав наявність ізотопів європію, свинцю, барію, талію, цезію. 29 січня активність почала знижуватись, а вже 31 січня жодна з шести наших станцій на Закарпатті не виявила підвищеної радіоактивності. Джерело появи хмари встановлюється на місці.

Вчора ми зв'язалися з Ужгородом. Місцевий журналіст Валерій ЧУПІРКО повідомив:

— На сьогодні радіоактивний фон не перевищує природного. На грунті радіоактивності також не виявлено. Є версія, що хмара звідкись занесена, тобто, не місцевого походження, бо аналіз показав, що продукти розпаду «старі». Але напрямок вітрів у ті дні ще досліджується.

Підготував Віталій ЖЕЖЕРА.

Новини з усієї України

ДРУГИЙ КРОК УСДП

КИЇВ. У приміщенні театру «Кін» відбувся II надзвичайний позачерговий з'їзд Української селянсько-демократичної партії. З'їзд затвердив важливі правові позиції, що виникли у процесі реєстрації партії. Приміром, права юридичної особи мають не лише структури УСДП від району і вище, а й місцеві осередки. Вони, до речі, є в усіх областях України, окрім Кримської та Закарпатської. З'їзд обрав голову УСДП (С. Плачинду), його першого заступника (В. Плєшка) та заступника (Д. Чобота).

Олег ШАРОМИГОВ.

ЗАПРОШУЄ ЛОНДОН

СУМИ. На гастролі до Лондона, можливо, поїде Сумський театр для дітей та юнацтва. Недавно було укладено угоду про творче співробітництво між сумською трупою та лондонським театром «Полка». Це єдиний у Великобританії стаціонарний дитячий театр. Його художній керівник Віккі Айленд та директор-розпорядник Стів Мідлен подивилися в обласному центрі кілька вистав, які їм сподобалися.

Угода укладена на три роки й передбачає регулярний обмін гастролями, поїздками театральних сімей.

Реалізувати ці плани можна завдяки меценатству. Саме таким спонсором-меценатом у колективу є ВНДІкомпресормаш. Від того, як розвиватиметься економіка, й залежать перспектива театру та інтереси юних глядачів.

Алла ФЕДОРИНА, журналіст.

НА... МІ...

Ті, хто поб... кажуть: прово... нас чомусь... таке — прош...

Описуючи ... стечко, І. Іл... висловили... кільки в нь... цирулень та... ро, то його... народились... підстригтись... померти. В ... що на Херсо... колони мон... ня, р... зий... на ст...я, ... комбінат, ск... це — на 14... частина яки... дить на робо... ховку та ... Французи к... ти, щоб жит... Тут живуть... ти: наявніст... та сировари... чається на ... нах.

Місто-сад ... будувалось ... проектами. ... міськком па... льт під ... хою, прекра... комплекс у ... ку понад Д... ні будиноч... ків ГЕС, яка... з містом. Оа... тягує — і б... отрим... ли... лись. ... росли навк... льного цент... околиці. В ... ло наче ми... одержати л...

Досі КДІ... льки за безп... своєю справ... кісти тепер'... чали бесіду... Управління ... петровській ... депутатом ... ром СЛОБО...

— На З... зауважують... тарна допом... дійде до на... жі стоятим... справа серй... Продовольч... док в екон... годні речі, ... жить і май... кожного гр... рік тому м... розділ боро... ваною злоч... цією. Дієм... такті з 6-и... ного УВС ... Є координа... обраді, за... робітничого...

— Читач... редусім ре...

— «Голо... писав про ... цтва, вик... Промбудбан... фактів, на ... чає. Ми вия... паси товар... ровських б...

значно про-
вши в мілі-
років, я па-
ймав присягу
і, і на мені
ежить відпо-
е, що відбу-
цях міст, я
орядок.
и уявити си-
пішов до ар-
військовий
ужити Бать-
змушують
патрулювати
ці не навче-
ють законо-
ми штовхає-
о що...

вашу думку, коли кримська державність буде відновлена повною мірою?

— Усі в Криму гадають — якнайшвидше, але це — справа не одного дня. Державність Криму — це не панацея від усіх бід півострова. Нам треба думати над тим, щоб економіку всієї України налагодити, тоді всім буде добре.

— **Чи виникають у вас проблеми з частими перельотами Сімферополь — Київ?**

— Коли я служив начальником Роздольненського ДАІ, дружина говорила: «Я тебе мало бачу вдома». Сьогодні вона мене взагалі майже не бачить. У мене дружина, три доньки і мама з нами живе і, звичайно, мені важко так з ними спілкуватися. Моя робота була б ефективнішою, якби були відповідні умови. Парламент надати їх поки що не може.

— **А як ви себе почуваєте в «жіночому царстві»?**

— Нормально. Вони розуміють, що я займаюся потрібною справою. Хоча, звичайно, треба було б подумати, що роки минають, діти підростають, і я, як батько, повинен бути з ними.

— **Чим ви любите займатися у вільний час?**

— В основному це телебачення і книги, коли випадає вільна година. Найулюбленіші автори: Булгаков, Сахаров, Солженіцин. У детективах мене вражає точне відбиття нашої загальної державної неспроможності боротися із мафією, корупцією...

— **Що ви зробили б, коли видалася б можливість махнути на все рукою?**

— Поїхав би до глухої красивої природи, щоб нічого не чути і не бачити. Щоб можна було відпочити і повністю віддатись сім'ї.

Вів бесіду спеціальний кореспондент «Голосу України» Володимир СКАЧКО.

ОВ
БНА

**думку, така
не підтрим-
і Верховної**

утати повин-
щодо цього
о, в статті
ституції ми
о верховен-
ських зако-
Цей Указ
е ратифіку-
в діяти ав-
це годить-

**прес-конфе-
кнуте жар-
ені стало не
льніші дест-
м важчими
и...». Ваше
аких «жар-**

оровий гу-
сить крові.
змозі пов-
ати ситуа-
ким шля-
Україні не
мчанин. На

Про що говорять

ЗВІДКИ ВІТЕР

Минулого тижня стало відомо, що на Закарпатті з'явилася радіоактивна хмара невідомого походження. Подію коментує ведучий інженер Укргідромету Олег ШЕЛУДЕНКО:

— 23—25 січня Закарпатська санепідстанція зафіксувала підвищений вміст радіоактивних речовин у повітрі. Аналіз показав наявність ізотопів європію, свинцю, барію, талію, цезію. 29 січня активність почала знижуватись, а вже 31 січня жодна з шести наших станцій на Закарпатті не виявила підвищеної радіоактивності. Джерело появи хмари встановлюється на місці.

Вчора ми зв'язалися з Ужгородом. Місцевий журналіст Валерій ЧУПІРКО повідомив:

— На сьогодні радіоактивний фон не перевищує природного. На грунті радіоактивності також не виявлено. Є версія, що хмара звідкись занесена, тобто, не місцевого походження, бо аналіз показав, що продукти розпаду — «старі». Але напрямок вітрів у ті дні ще досліджується.

Підготував Віталій ЖЕЖЕРА.

НА ЗАДВІРКАХ МІСТА-САДУ

Провінціє кохана

Ті, хто побував в Америці, кажуть: провінції там нема. У нас чомусь є. Що ж воно таке — провінція!

Описуючи провінційне містечко, І. Ільф та Є. Петров висловили припущення: оскільки в ньому дуже багато цирулень та похоронних бюро, то його жителі, мабуть, народились для того, щоб підстригтись, поголитись і померти. В місті Таврійську, що на Херсонщині, дві автоколони монтажне управління, р[illegible]вий порт [illegible]лізнична ста[illegible]ія, радгос[illegible] м'ясокомбінат, сироварня... І все це — на 14 тисяч жителів, частина яких до того ж їздить на роботу в сусідні Каховку та Нову Каховку. Французи кажуть: треба їсти, щоб жити, а не навпаки. Тут живуть, щоб працювати: наявність м'ясокомбінату та сироварні ніяк не позначається на місцевих магазинах.

Місто-сад Нова Каховка будувалось за повоєнними проектами. Білокам'яний міськком партії, Палац куль[illegible] під мозаїчн[illegible] стріхою, прекрасний спо[illegible]ний комплекс у розкішному парку понад Дніпром. І акуратні будиночки для працівників ГЕС, яка зводилася разом з містом. Оаза в пустелі притягує — і будівельники ГЕС, отрим[illegible]ли житло, [illegible]вільнялись. [illegible]ймали [illegible]х. Виросли навколо комфортабельного центру одноповерхові околиці. В державі, де житло наче милостиню, можна одержати лише за місцем роботи, плани побудови міста-саду приречені. Луснув і цей. Багатотисячні черги на житло муляли очі, виникла загроза перетворення зразкового міста в неконтрольований самбудівський «шанхай». Так з'явилася ідея віддати під самостійну забудову придніпровські піщані кучугури. І нарекли селище — Східне. Жителі сусідніх сіл влучно охрестили його Кураївкою, обивателі державних околиць Нової Каховки — Куркулівкою.

Назва, хоч і зла, точно відбиває суть: тут зібрались ті, хто не бажав жити на всьому казенному. І почалися злидні. Всевишній сказав: хто взяв собі свободу не слухати Закону Мого, тому залишаю свободу загинути від меча. Держава, виділивши резервацію власникам, свободи їм не дала. Тяжко росло селище: то платні ледь вистачало, то не було найнеобхіднішого. І роками стояли незавершені будинки. Землі державний архітектор, наче експериментуючи — чи виживуть? — нарізав обмаль. З городу, отже, було не прожити. І тягнули хто де міг. І збудували — вікно у вікно, по двору не пройдеш так, щоб не побачили тебе сусіди.

Архітектор не просто розмітив ділянки, ще й будинки намалював. Міліметр праворуч, міліметр ліворуч — штраф без попередження, або — ламай. Каналізації нема, і не можна, як в селі, винести будиночок невідомого архітектора в кінець городу. Кожен заходився рити яму. Добре, що в пісках селище... Палива роздобути — проблема, сміття викинути — нікуди. І їздять їх Величності, державні сміттярі: не дай Господь, щось не так — сам будеш їх виглядати, на машину вантажити. Кількістю телефонів можна знехтувати. Газ розвозять через пень-колоду. Обклали з усіх боків, а народ живе якось. Лише сусіди іноді жаліються моїм батькам: щоб написав про їх біди.

Поруч з Куркулівкою відомчі селища залізничників, радгоспу імені Мічуріна та будівельного управління № 8. Все це колись було Новою Каховкою, а одного прекрасного дня року 1984 названо Таврійськом. Для чого — одному Богу відомо. Бо крім свого мера та кількох п'ятиповерхових будинків, життя тут ніяк не змінилося на краще. А очікують гіршого. Єдиний шлях, який з'єднував Кураївку з Новою Каховкою, — через канал по мосту, який в аварійному стані. Незабаром закриють його на ремонт. Міський транспорт ходити не буде, а траса Мелітополь — Херсон подовжиться на 37 кілометрів. Поруч — головна споруда Північно-Кримського каналу, через яку танк пускай — витримає. Та, як скаржиться мер Таврійська В. Мартинов, тут їздити не можна, бо споруда — стратегічна. Чи давно шановний мер у тих краях, не знаю, а я з дитинства пам'ятаю — ніякої стратегічності там не було, поки не з'явилась поблизу дача начальника новокаховської міліції...

...Ну от, написав. Чи легше стане землякам? Навряд. Поки не зрозуміють, що провінція — поняття не територіальне, і вотчиною свого мера будуть, доки терпітимуть...

Костянтин ПАРИШКУРА, спеціальний кореспондент «Голосу України».

ХЛ...

Минулої ... залишені на... ського троле... нію.

Для паса... ву. Та в мі... управлінні н...

Слово гол... Сергію ШЕ...

— Ми ств... 5 жовтня м... вже 8-го пер... ради та о... равління па... пунктів. Як... зміст можна... проблеми —... роботи й ж... мальні умов... лося різке... тів, та се... плата не пі... наші вимоги... лені, навіть... не одержали...

Зрозуміл... бусників не... ливої радост... Тож завиру... у Полтаві в... дні. Найбіль... разу ж зви... смертних г... тролейбусни...

І п'ять ро... ція в тролей... лінні була... шений машин... на заробітна... ні умови пра... ча житла. А... ники обласн...

АДИ МІНІСТРІВ УРСР

і», який мі-
положень,
реальним
ромадян на
внутрішніх
ало на роз-
ну «Про по-
альності за
онну торго-
1 за злов-
влі». Необ-
тя закону
м зловжи-

вань, які призводять до невдоволення населення, соціальної напруги. Президія Ради Міністрів УРСР обговорила постанову уряду, що визначає порядок застосування спеціальних засобів особовим складом міліції та іншими підрозділами, які залучаються до охорони громадського порядку та боротьби з злочинністю.

Леонід САМОЙЛЕНКО.

Новини з усієї України

ДРУГИЙ КРОК УСДП

КИЇВ. У приміщенні театру «Кін» відбувся II надзвичайний позачерговий з'їзд Української селянсько-демократичної партії. З'їзд затвердив важливі правові позиції, що виникли у процесі реєстрації партії. Приміром, права юридичної особи мають не лише структури УСДП від району і вище, а й місцеві осередки. Вони, до речі, є в усіх областях України, окрім Кримської та Закарпатської. З'їзд обрав голову УСДП (С. Плачинду), його першого заступника (В. Плешка) та заступника (Д. Чобота).

Олег ШАРОМИГОВ.

ЗАПРОШУЄ ЛОНДОН

СУМИ. На гастролі до Лондона, можливо, поїде Сумський театр для дітей та юнацтва. Недавно було укладено угоду про творче співробітництво між сумською трупою та лондонським театром «Полка». Це єдиний у Великобританії стаціонарний дитячий театр. Його художній керівник Віккі Айленд та директор-розпорядник Стів Мідлен подивилися в обласному центрі кілька вистав, які їм сподобалися.

Угода укладена на три роки й передбачає регулярний обмін гастролями, поїздками театральних сімей.

Реалізувати ці плани можна завдяки меценатству. Саме таким спонсором-меценатом у колективу є ВНДІкомпресормаш. Від того, як розвиватиметься економіка, й залежать перспектива театру та інтереси юних глядачів.

Алла ФЕДОРИНА, журналіст.

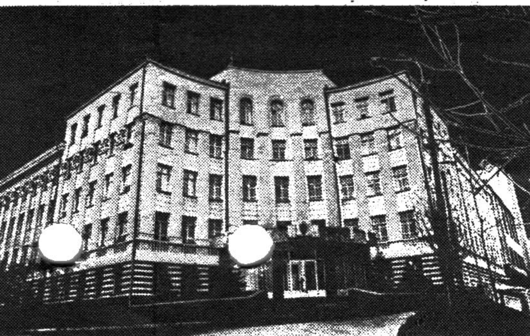
...ОБЛИВИЙ СТАТУС

Тисячі киян брали участь в ліквідації наслідків аварії, в місто переселено 30 тисяч чоловік з тридцятикілометрової зони. Погіршилося здоров'я мешканців Києва. Тільки за перші три післяаварійних роки на 100 відсотків збільшилась кількість захворювань щитовидної залози і лейкозів, для переважної більшості киян властива лейкопенія.

Автори звернення сподіваються на підтримку всієї громадськості України та світу.

Звернення підписали повноважні представники київських міських організацій Народного руху України, Української республіканської партії, Партії демократичного відродження України, міськкому Компартії України та інші, (всього 15 підписів).

Олексій БРЕУС, спеціальний кореспондент «Голосу України».

ЦИВІЛЬНІ ТУРБОТИ ЛЮДЕЙ У ЦИВІЛЬНОМУ

Експрес-інтерв'ю

Досі КДБ відповідав тільки за безпеку держави. Чи своєю справою зайнялися чекісти тепер? З цього ми почали бесіду з начальником Управління КДБ по Дніпропетровській області, народним депутатом УРСР Володимиром СЛОБОДЕНЮКОМ.

— На Заході завбачливо зауважують, що їхня гуманітарна допомога без перешкод дійде до нас, коли на сторожі стоятиме КДБ. Втім, справа серйозніша, глибша. Продовольчі питання, порядок в економіці — це сьогодні речі, від яких залежить і майбутнє держави, і кожного громадянина. Ще рік тому ми заснували підрозділ боротьби з організованою злочинністю та корупцією. Діємо у тісному контакті з 6-им відділом обласного УВС і прокуратурою. Є координаційний центр при облраді, залучаємо комітети робітничого контролю.

— **Читачів цікавлять передусім результати...**

— «Голос України» вже писав про механізм хабарництва, викритий нами у Промбудбанку. Дрібніших фактів, на жаль, теж вистачає. Ми виявили надмірні запаси товарів на дніпропетровських базах фірми «Взуття», «Укртекстильторгу», дефіцитні продукти на базі «Укроптбакалії»...

Ми й раніше займалися спекулянтами, злодіями, розтринькувачами народного добра. Але ж їх не меншає. Навпаки. Чому? Бо лишаються поза увагою безладдя, неузгодженість різних ланок управління по горизонталі й вертикалі, безліч нечітких, плутаних, суперечливих інструкцій та підзаконних актів. Ми на Дніпропетровщині вирішили, що КДБ слід зосередитись на тому, аби унеможливити економічні прорахунки й довільності, що дорого обходяться державі. Маємо групу досвідчених чекістів, очолювану заступником начальника управління Л. Деркачем. Маємо інформацію: в області нагромаджено обладнання, купленого за кордоном, на 73 мільйони інвалютних карбованців — усе це досі не змонтовано, псується.

Парадокс — часом витрачають валюту на те, аби придбати через іноземних посередників... вітчизняні товари.

— **Це — коли завод імені Петровського купив у шведів за 7 мільйонів крон 300 «Жигулів»?**

— Не тільки. Дніпропетровський домобудівний комбінат № 2 продав виробничому об'єднанню «Дніпрошина» за 100 тисяч інвалютних карбованців столярні вироби, які сам купив за наші «дерев'яні» у Череповці. А благословив операцію Зовнішекономбанк.

— **Подейкують, що КДБ тут надто поквапився...**

— Вважаю, що вчасно привернули увагу, застерегли господарників від легковажності. Бо одні поспішають за безцінь продати навіть сировину, а інші на цю валюту потім купують ганчірки, а валюту слід би було спрямувати на екологічні потреби, на технологічні новинки.

— **Вважаєте, КДБ виграє боротьбу з безгосподарністю?**

— Навіть не сумніваюся, знаючи досвід і професіоналізм своїх товаришів. Але сподіваємося на підтримку громадськості, народних депутатів, котрі, геть усі, обіцяли своїм виборцям навести лад у торгівлі й розподілі. Тож давайте-но працювати разом.

Розмову вів Віктор ГРАБКО, член Спілки журналістів УРСР.

На фото: приміщення Дніпропетровського УКДБ.

ршення па-
юрист за
рібян. Він
йного сер-
коротко, то
тисячі слів
іноземними
а ним сис-
пам'яті —

Фірма «Універсал-1», яка стала ініціатором організації курсів Гарібяна в Києві, приймає листівки-заявки від бажаючих. Адреса: Київ-252021, вулиця Карла Лібкнехта, 3. Телефон для довідок: 559-86-96.

Отже, зав'яжіть вузлик на пам'ять.

Людмила ЗАСЄДА.

Сма...

КАФЕ ...

ОДЕСА. П... свіжому зимо... тербродом а... річ, властива... особливо, кол... дається чай а... треба шукати... вас їде! Саме... де є кілька е... колесах. Це... салон якого в... до 20 чоловік... тобус щосуб... Привоз, інші... ремонтні бри... від своїх баз... колесах праці... пляжах.

Георгій ... власний ... «Голосу У...

Яловичина (за...
Свинина (за ...
Сало (за кг)
Сметана (за ...
Сир (за кг)
Мед (за кг)
Олія (за л)
Картопля (за...
Цибуля (за к...
Огірки солоні...

ГОЛОС УКРАЇНИ

ЗАДВІРКАХ
СТА-САДУ

Провінціє кохана

ав в Америці,
ції там нема. У
Що ж воно
ція!

ровінційне мі-
та Є. Петров
пущення: ос-
у дуже багато
охоронних бю-
жителі, мабуть,
для того, щоб
поголитись і
сті Таврійську,
щині, дві авто-
жне управлін-
порт ... лізнич-
адгос... м'ясо-
варня... І все
тисяч жителів,
до того ж їз-
в сусідні Ка-
ову Каховку.
куть: треба їс-
а не навпаки.
щоб працюва-
м'ясокомбінату
ніяк не позна-
сцевих магази-

Нова Каховка
за повоєнними
Білокам'яний
тії, Палац ку-
озаїчн... стрі-
ний спор...ний
зкішному пар-
ром. І акурат-
для працівни-
водилася разом
в пустелі при-
вельники ГЕС,
тло, ...вільня-
ли ... х. Ви-
о комфортабе-
одноповерхові
ржаві, де жит-
стиню, можна
е за місцем ро-

боти, плани побудови міста-саду приречені. Луснув і цей. Багатотисячні черги на житло муляли очі, виникла загроза перетворення зразкового міста в неконтрольований самбудівський «шанхай». Так з'явилася ідея віддати під самостійну забудову придніпровські піщані кучугури. І нарекли селище — Східне. Жителі сусідніх сіл влучно охрестили його Кураївкою, обивателі державних околиць Нової Каховки — Куркулівкою.

Назва, хоч і зла, точно відбиває суть: тут зібрались ті, хто не бажав жити на всьому казенному. І почалися злидні. Всевишній сказав: хто взяв собі свободу не слухати Закону Мого, тому залишаю свободу загинути від меча. Держава, виділивши резервацію власникам, свободи їм не дала. Тяжко росло селище: то платні ледь вистачало, то не було найнеобхіднішого. І роками стояли незавершені будинки. Землі державний архітектор, наче експериментуючи — чи виживуть? — нарізав обмаль. З городу, отже, було не прожити. І тягнули хто де міг. І збудували — вікно у вікно, по двору не пройдеш так, щоб не побачили тебе сусіди.

Архітектор не просто розмітив ділянки, ще й будинки намалював. Міліметр праворуч, міліметр ліворуч — штраф без попередження, або — ламай. Каналізації нема, і не можна, як в селі, винести будиночок невідомого архітектора в кінець городу. Кожен заходився рити яму. Добре, що в пісках селище... Палива роздобути — проблема, сміття викинути — нікуди. І їздять Їх Величності, державні сміттярі: не дай Господь, щось не так — сам будеш їх виглядати, на машину вантажити. Кількістю телефонів можна знехтувати. Газ розвозять через пень-колоду. Обклали з усіх боків, а народ живе якось. Лише сусіди іноді жаліються моїм батькам: щоб написав про їх біди.

Поруч з Куркулівкою відомчі селища залізничників, радгоспу імені Мічуріна та будівельного управління № 8. Все це колись було Новою Каховкою, а одного прекрасного дня року 1984 названо Таврійськом. Для чого — одному Богу відомо. Бо крім свого мера та кількох п'ятиповерхових будинків, життя тут ніяк не змінилося на краще. А очікують гіршого. Єдиний шлях, який з'єднував Кураївку з Новою Каховкою, — через канал по мосту, який в аварійному стані. Незабаром закриють його на ремонт. Міський транспорт ходити не буде, а траса Мелітополь — Херсон подовжиться на 37 кілометрів. Поруч — головна споруда Північно-Кримського каналу, через яку танк пускай — витримає. Та, як скаржиться мер Таврійська В. Мартинов, тут їздити не можна, бо споруда — стратегічна. Чи давно шановний мер у тих краях, не знаю, а я з дитинства пам'ятаю — ніякої стратегічності там не було, поки не з'явилась поблизу дача начальника новокаховської міліції...

...Ну от, написав. Чи легше стане землякам? Навряд. Поки не зрозуміють, що провінція — поняття не територіальне, і вотчиною свого мера будуть, доки терпітимуть...

Костянтин ПАРИШКУРА,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

Факт і коментар

РОЗПРЯГЛИ ХЛОПЦІ КОНЕЙ

Минулої п'ятниці вранці десятки тисяч полтавчан були залишені напризволяще на 20-градусному морозі. Водії міського тролейбусного управління не вивели машини на лінію.

Для пасажирів страйк справді звалився, як сніг на голову. Та в міськвиконкомі добре знали, що в тролейбусному управлінні назріває вибух.

Слово голові страйккому Сергію ШЕПІТЬКУ:

— Ми створили страйкком 5 жовтня минулого року, а вже 8-го передали до міськради та облжитлокомунуправління пакет вимог з 11 пунктів. Якщо коротко, то їх зміст можна звести до однієї проблеми — створити для роботи й життя людей нормальні умови. Восени відбулося різке скорочення штатів, та середня заробітна плата не підвищена. Жодні наші вимоги не були задоволені, навіть відповіді на них не одержали.

Зрозуміло, акція тролейбусників не викликала особливої радості у пасажирів. Тож завирували пристрасті у Полтаві в перші лютневі дні. Найбільш нетерплячі одразу ж звинуватили у всіх смертних гріхах колектив тролейбусників...

І п'ять років тому ситуація в тролейбусному управлінні була плачевною: знощений машинний парк, мізерна заробітна плата, нестерпні умови праці, гостра нестача житла. А поважні керівники обласного й міського рангу клятвено обіцяли повернутися обличчям до бід міського транспорту.

Минула п'ятирічка: нічого не змінилося. Страйк тролейбусників — тому підтвердження. И, мабуть, не про відсутність моральності й гуманності у транспортників треба писати на сторінках міської преси голові міськвиконкому Івану Онопрієнку, а самому постаратися хоча б подумки побути в їхній шкурі. Тоді вже не такою смішною була б вимога водіїв забезпечити їх хоча б п'ятьма пачками цигарок на місяць.

Згоден, страйк — не метод, як і будь-який інший силовий тиск, при розв'язанні конфлікту. Але тролейбусники зважилися таки на цей крайній крок, щоб привернути увагу до своїх бід. Термін виконання вимог, які вручено міськвиконкому, — місяць. Отже, контрольний дзвінок — першого березня.

Григорій ГРИНЬ,
власний кореспондент «Голосу України».
Полтава.

КОРОТКО З ДОНБАСУ

● **Перший загін екологічної міліції створено в Донбасі.** Його ініціаторами стали депутати Гірницької районної ради Макіївки. Загін невеликий — до нього увійшло лише кілька чоловік. Вони стежитимуть за якістю прибирання сміття, очищення шляхів, порядком на будівельних майданчиках.

● **Універсальний «підказувач» для автолюбителів-початківців запропонував Донецький завод гірничорятувальної апаратури.** Пристрій, створений групою працівників цього підприємства, здатний підказати новачкові звуковими сигналами його помилки і допомогти йому уникнути неправильної експлуатації автомобіля. Користуючись «послугами» приладу, вже не забудеш вчасно «зняти» ручне гальмо або виключити покажчики поворотів. Спрацює «підказувач» і в тих випадках, коли впаде тиск масла у двигуні або станеться аварійне зниження рівня гальмової рідини. Пристрій, призначений для оснащення легкових автомашин різних марок, уже надійшов у торгівлю.

(За повідомленням Укрінформу).

ЦИВІЛЬНІ ТУРБОТИ ЛЮДЕЙ У ЦИВІЛЬНОМУ

Експрес-інтерв'ю

відповідав ті-
у держави. Чи
зайнялися че-
З цього ми по-
начальником
ДБ по Дніпро-
ласті, народним
СР Володими-
ЕНЮКОМ.

ді завбачливо
о їхня гумані-
без перешкод
коли на сторо-
КДБ. Втім,
іша, глибша.
итання, поря-
ці — це сьо-
д яких зале-
нє держави, і
адянина. Ще
заснували під-
и з організо-
істю та коруп-
тісному кон-
ідділом облас-
прокуратурою.
ний центр при
аємо комітети
нтролю.

цікавлять пе-
тати...

Україні» вже
анізм хабарни-
ий нами у
Дрібніших
ь, теж вистa-
и надмірні за-
а дніпропет-
фірми «Взут-

тя», «Укртекстильторгу», дефіцитні продукти на базі «Укроптбакалії»...

Ми й раніше займалися спекулянтами, злодіями, розтринькувачами народного добра. Але ж їх не меншає. Навпаки. Чому? Бо лишаються поза увагою безладдя, неузгодженість різних ланок управління по горизонталі й вертикалі, безліч нечітких, плутаних, суперечливих інструкцій та підзаконних актів. Ми на Дніпропетровщині вирішили, що КДБ слід зосередитись на тому, аби унеможливити економічні прорахунки й довільності, що дорого обходяться державі. Маємо групу досвідчених чекістів, очолювану заступником начальника управління Л. Деркачем. Маємо інформацію: в області нагромаджено обладнання, купленого за кордоном, на 73 мільйони інвалютних карбованців — усе це досі не змонтовано, псується.

Парадокс — часом витрачають валюту на те, аби придбати через іноземних посередників... вітчизняні товари.

— Це — коли завод імені Петровського купив у шведів за 7 мільйонів крон 300 «Жигулів»?

— Не тільки. Дніпропетровський домобудівний комбінат № 2 продав виробничому об'єднанню «Дніпрошина» за 100 тисяч інвалютних карбованців столярні вироби, які сам купив за наші «дерев'яні» у Череповці. А благословив операцію Зовнішекономбанк.

— Подякують, що КДБ тут надто поквапився...

— Вважаю, що вчасно привернули увагу, застерегли господарників від легковажності. Бо одні поспішають за безцінь продати навіть сировину, а інші на цю валюту потім купують ганчірки, а валюту слід би було спрямувати на екологічні потреби, на технологічні новинки.

— Вважаєте, КДБ виграє боротьбу з безгосподарністю?

— Навіть не сумніваюся, знаючи досвід і професіоналізм своїх товаришів. Але сподіваємося на підтримку громадськості, народних депутатів, котрі, геть усі, обіцяли своїм виборцям навести лад у торгівлі й розподілі. Тож давайте-но працювати разом.

Розмову вів Віктор ГРАБКО,
член Спілки журналістів УРСР.

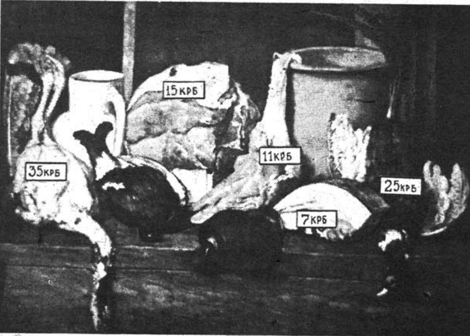
На фото: приміщення Дніпропетровського УКДБ.

Смачного!

КАФЕ ПРИЇХАЛО

ОДЕСА. Посмакувати на свіжому зимовому повітрі бутербродом або сосискою — річ, властива не тільки дітям, особливо, коли до цього додається чай або пиво і це не треба шукати, воно само до вас їде! Саме так — в Одесі, де є кілька експрес-кафе на колесах. Це просто автобус, салон якого вміщує одночасно до 20 чоловік. Один такий автобус щосуботи обслуговує Привоз, інші — будівельні та ремонтні бригади, відірвані від своїх баз. Влітку кафе на колесах працюватимуть і на пляжах.

Георгій ВОРОТНЮК,
власний кореспондент «Голосу України».

БАЗАРНИЙ ДЕНЬ

Ціни на ринках республіки цього тижня такі:

(в карбованцях)

	Київ	Запоріжжя	Чернігів	Івано-Франківськ	Прилуки
Яловичина (за кг)	12—15	10—12	6	10—12	6
Свинина (за кг)	12	10—12	6	12	8
Сало (за кг)	8	5—7	6	8	6—7
Сметана (за л)	14	8—12	4	—	3
Сир (за кг)	10	5—6	4	4	3
Мед (за кг)	30	20	20	20	15
Олія (за л)	6	4	6	5	6
Картопля (за кг)	2—2,5	1—1,5	1	—	—
Цибуля (за кг)	4	—	3	—	4
Огірки солоні (за шт.)	1—2	—	—	0,5	—

(За повідомленнями власних кореспондентів «Голосу України»)

Нещодавно на шпальтах нашої газети було опубліковане інтерв'ю з директором інституту «Укрземпроект» Леонідом Новаковським. Там порушувалися питання «роботи» Земельного кодексу. Але життя щодня привносить нові проблемні моменти в найболючішу сільську тему — земельну реформу. Свідок тому й наша редакційна пошта. Комісії ж із земельної реформи у нас нема й дотепер. Це ноша інституту «Укрземпроект». Знаючи тяжкі муки родів реформи на місцях, ми звернулися за аналітичним роз'ясненням до голови авторського колективу по розробці проекту Земельного кодексу академіка Леоніда Новаковського. Сподіваємось, що його стаття започаткує серйозну розмову про проблеми реформи. Повністю її можна прочитати в четвертому номері журналу «Земля і люди України». На часі публікація розмови з президентом Української академії аграрних наук, академіком Олексієм Созіновим.

Віктор КОСАРЧУК, оглядач з аграрних питань «Голосу України».

Земля в законі

Декрет про землю 1917 року відтворював положення аграрної програми про соціалізацію землі, яку відстоювали есери. Програму націоналізації землі, з якою виступили більшовики, селянство не розуміло і не сприймало. Тому землеволодіння селян і рядових козаків (понад 215 мільйонів гектарів землі) згідно з Декретом про землю не змінювалось. Конфіскації підлягали лише землі поміщиків, церкви та інші, понад 150 мільйонів гектарів з яких було додатково передано у користування селян.

Для здійснення земельних перетворень Верховна Рада республіки торік 18 грудня прийняла новий Земельний кодекс Української РСР, а також постанови про порядок введення його у дію та про земельну реформу.

лісового господарства передбачено надавати землю у постійне володіння. Необхідність постійного володіння у цих галузях народного господарства обумовлюється тим, що для них земля — головний засіб сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва. Однак, як колгоспам і радгоспам, так і іншим підприємствам та організаціям, що займаються сільським або лісовим господарством, земля може бути надана і в користування, в тому числі в оренду як для сільськогосподарських (лісогосподарських), так і для інших потреб.

Автори законопроекту виходили з того, що, оскільки у республіці вільних земель немає, то при запровадженні приватної власності об'єктивно виникли б проблеми.

З урахуванням цього у

По-третє, Кодекс передбачає рівноправний розвиток різних форм господарювання на землі, на основі добровільного вибору громадянами видів землеволодіння і землекористування. Отже, ми повертаємось до вільного вибору форм господарювання, які передбачались ще у Декреті про землю 1917 року.

Встановлено чіткий порядок вибуття з колгоспу, радгоспу і надання земель для організації селянського (фермерського) господарства. Згідно з ст.ст. 50 і 51 цим громадянам надаються ділянки за їх заявами відповідно до рішення районної, міської Ради народних депутатів після вилучення ділянки у колгоспу, радгоспу.

Варто наголосити, що у випадках необхідності вилучення земель для потреб громадян, в тому числі і для

У чому ж концептуальні особливості цього закону? По-перше, відповідно до Декларації про державний суверенітет України земля в Українській РСР визнається власністю її народу. Кожен громадянин республіки має право на земельну ділянку, умови і порядок надання якої регулюються законом. Ці положення зафіксовано в статті першій Земельного кодексу.

По-друге, Земельний кодекс (статті 6, 7, 8) передбачає реформування існуючої зараз єдиної форми права на землю — користування землею в три форми: довічне успадковуване володіння для громадян; постійне володіння для сільськогосподарських і лісогосподарських підприємств і організацій; користування (постійне і тимчасове, в тому числі на правах оренди) для несільськогосподарських та інших підприємств, установ, організацій та громадян.

Громадянам Української РСР земля надаватиметься в довічне успадковуване володіння для ведення селянського (фермерського) господарства, особистого підсобного господарства, для будівництва і обслуговування житлового будинку і господарських будівель, садівництва, дачного і гаражного будівництва, для традиційних народних промислів, у випадку одержання в спадщину або придбання житлового будинку, а також у користування для індивідуального або колективного городництва, сінокосіння, випасу худоби, для ведення сільського господарства або для інших потреб — на умовах оренди тощо.

Колгоспам, радгоспам, іншим державним, кооперативним, громадським підприємствам, установам і організаціям, релігійним організаціям для ведення сільського і

Кодексі, вперше у законодавстві, запроваджено особливий, еквівалентний обмежений приватній власності, інститут володіння землею. Право володіння землею, як і право приватної власності, не обмежується ніякими строками. Для громадян воно встановлюється довічним, а для колгоспів, радгоспів, лісгоспів — постійним.

Землеволоділець, як і власник, має право власності на вироблену продукцію і прибутки від її реалізації (ст. 39 Кодексу). Забороняється втручання у його господарську діяльність (ст. 43).

У володільця, без його згоди, ніякий орган влади не може вилучити землю для державних потреб (ст. 31). Це питання при необхідності вирішується лише у судовому порядку, тобто аналогічно порядку вилучення об'єктів приватної власності. У разі вилучення ділянки, крім компенсації збитків, включаючи і втрачену вигоду, володільцю надається нова ділянка. А будівлі і споруди переносяться і відбудовуються на ній (ст. 46).

Земельний кодекс забороняє також і дарування землі. Але, якщо уважно розглянути положення ст. 28, то можна дійти до висновку, що дарування побічно все ж існує. «При переході права власності на будівлі і споруду, — зазначається у вказаній статті, — разом з цими об'єктами переходить і право володіння, або користування земельною ділянкою без зміни її цільового призначення». Об'єктами своєї власності, як відомо, власник має право розпоряджатися на свій розсуд — продавати, заповідати, дарувати, надавати в оренду тощо. При даруванні житлового будинку, наприклад, таким чином фактично має місце передача в дар і права володіння земельною ділянкою.

організації селянського (фермерського) господарства, згоди землеволодільця **не потрібно** (ст. 31). Ці питання вирішуватимуться відповідними Радами за погодженням з володільцем, із земель якого ділянка вилучається. Отже, на це не потрібна буде згода загальних зборів колгоспників, якою часто маніпулювали окремі керівники, не бажаючи надати ділянку.

Іншим громадянам (не членам колгоспів, радгоспів, інших сільськогосподарських підприємств) районні і міські Ради повинні надавати землю для організації селянських господарств за рахунок земель запасу. Коли таких немає, створюється фонд земель запасу шляхом вилучення неефективно використовуваних угідь у сільськогосподарських підприємств.

По-четверте, передбачена реальна передача функцій по розпорядженню землею Радам народних депутатів з одночасною децентралізацією їх прав. Тобто, аби вирішення питань, пов'язаних з землеволодінням і землекористуванням громадян і будівництвом об'єктів, що обслуговують населення, проводили Ради базового рівня.

В усіх інших випадках надання і вилучення земель здійснюють обласні Ради. А у разі вилучення орних земель, багаторічних насаджень, земель рекреаційного призначення, курортів та інших цінних земель провадиться за рішенням Верховної Ради Української РСР.

По-п'яте, Кодекс передбачає всебічну екологізацію землеволодіння і землекористування, з введенням нової категорії земель — природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного й історико-культурного призначення. І запровадженням системи використання та охорони земель, що має природоохоронний, ресурсозберігаючий і відтворювальний характер.

По-шосте, внесено істотні зміни до системи управління земельними ресурсами, що передбачає платність землеволодіння і землекористування, посилення контролю з боку держави за використанням і охороною земель, з запровадженням моніторингу, зміни у веденні державного земельного кадастру, розширення функцій і змісту землеустрою та порядку вирішення земельних спорів.

Зокрема, плату за землю пропонується встановити у вигляді земельного податку та орендної плати. Критерієм для оподаткування земель, в тому числі і встановлення орендної плати, є місцерозташування і якість земель згідно з кадастровою оцінкою.

Одним із складних питань є створення умов для рівноправного розвитку всіх форм господарювання на землі. Відомо, що у республіці немає вільних земель запасу. Тобто тих, які можна надати громадянам для організації селянських (фермерських) господарств, розширення площ особистих підсобних господарств, ведення садівництва чи городництва. Всі землі сільськогосподарського використання надано колгоспам і радгоспам. Отже, розширення землеволодіння громадян неможливе без зменшення розмірів землеволодіння колгоспів, радгоспів, інших сільськогосподарських підприємств. Як здійснити це зменшення? Основи законодавства Союзу РСР і союзних республік передбачили, що на підставі інвентаризації земель слід визначити нераціонально використовувані площі. Їх потрібно передати до складу земель запасу для наділення громадян землею. Однак, у багатьох випадках землі використовуються неефективно, бо вони низької якості. Надати лише ці землі — означає поставити заздалегідь селян у нерівні умови господарювання з колгоспами і радгоспами, тобто порушити вимоги Кодексу стосовно рівноправності умов господарювання. Тому з часу введення Кодексу у дію, з 15 березня цього року, всі землі Української РСР визнано об'єктом земельної реформи.

Сільські, селищні і міські Ради **зобов'язані** провести реєстрацію громадян, які бажають організувати фермерське господарство, розширити особисте підсобне господарство чи одержати ділянки для сінокосу і випасу худоби. Постановою Верховної Ради встановлено конкретний строк для переоформлення прав на земельні ділянки, що перебувають зараз у користуванні.

Отже, депутатам базових Рад потрібно буде виконати значні обсяги роботи по перерозподілу земель, видачі відповідних документів. На жаль, у сільських, селищних і міських Радах зовсім немає спеціалістів - землевпорядників, які могли б кваліфіковано проводити земельну реформу. Місцеві Ради базового рівня потрібно укомплектувати відповідними спеціалістами. Відповідні органи по здійсненню земельної реформи необхідно створити в районних і обласних Радах, а також в республіці. Без них реформа приречена на невдачу.

Леонід НОВАКОВСЬКИЙ, академік Української академії аграрних наук, директор Українського науково - дослідного і проектно - вишукувального інституту по землеустрою.

Фото Віктора ЦЮЗЯ.

ВЕРХОВНІЙ РАДІ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

ПРОПОЗИЦІЇ

до законодавчих актів Української РСР з питань управління і самоуправління в трудовому колективі

У зв'язку з прийняттям Верховною Радою СРСР у червні 1990 року Закону СРСР про підприємства в СРСР значно обмежуються права трудових колективів, передбачені попереднім Законом СРСР про трудові колективи і підвищення їх ролі в управлінні підприємствами, установами, організаціями, Законом СРСР про державне підприємство (об'єднання), Основами законодавства Союзу РСР і союзних республік про працю, Кодексом законів про працю Української РСР та рядом інших законодавчих актів. Новий Закон про підприємства в СРСР фактично скасував виборність керівників, добір фахівців на конкурсній основі і поставив під сумнів подальше існування рад трудових колективів як органів виробничого самоуправління в державному секторі.

Аналогічні процеси відбуваються і в республіканському законодавстві, де вже розглянуто проекти законів про підприємства в Українській РСР, про власність, про внесенення змін і доповнень до Кодексу законів про працю Української РСР при переході до ринкової економіки. У всі ці законопроекти питання виробничого самоуправління або не включаються або невмотивовано випадають зі сфери правового регулювання.

Зазначені процеси свідчать про те, що трудові колективи усуваються від активної участі в перебудові економіки в умовах ринку. Отже, законодавчим шляхом ліквідуються зародки самоуправління в трудових колективах, яким відводиться роль найманої робочої сили. Безперечно, це призведе до загострення соціальної напруженості в економіці, до затримки процесу становлення трудових колективів як власників і господарів виробництва.

У зв'язку з необхідністю формування правової держави в ході проведення в життя економічної, політичної та правової реформ, відродження моральних устоїв та загальнолюдських цінностей, розвитку духовної культури, побудови на Україні сучасного цивілізованого, демократичного і гуманного громадянського суспільства і подальшого розвитку демократичних начал в управлінні виробництвом вважаю за необхідне:

1. Внести зміни до глави четвертої Закону СРСР про підприємства в СРСР, присвяченої розвитку самоуправління на виробництві, і сформулювати так, як у статтях 6 і 7 Закону СРСР про державне підприємство (об'єднання).

2. Під час розгляду в другому читанні і прийняття Закону УРСР про підприємства в Українській РСР значно розширити розділ IV його проекту, який має тільки три статті: про загальні принципи управління, про керівництво підприємством і колективний договір. У цей розділ доцільно внести самостійні статті про повноваження трудового колективу, про повноваження загальних зборів і ради (правління) трудового колективу в управлінні виробничою діяльністю і про виборність керівників.

3. У Законі про підприємства в Українській РСР перш за все закріпити права трудового колективу на повне ведення господарства на підприємстві. Зокрема, надати трудовому колективу право на затвердження результатів господарської діяльності підприємства, нормативів розподілу чистого прибутку, планів розвитку підприємства, на укладення контрактів з керівниками підприємства, на створення спільних підприємств, входження до асоціацій та об'єднань, затвердження статуту підприємства та ін.

4. У законодавчих актах про власність та підприємства в УРСР закріпити за трудовими колективами можливість вибору будь-яких форм власності і господарювання, право кожного робітника на створений прибуток. Трудовий колектив повинен мати право повного господарського ведення, якщо він вибере державну форму власності, і повну економічну відповідальність за результати діяльності. Слід також передбачити, що в разі відмови трудового колективу від функцій господарського ведення вищі державні органи мають право призначати керівників підприємств, якщо на це є згода трудового колективу. А він має право на участь в управлінні виробництвом.

5. Верховною Радою УРСР у 1989 році було розглянуто в першому читанні проект Закону УРСР про внесення змін до Кодексу законів про працю Української РСР при переході республіки до ринкової економіки. У цьому проекті передбачається вилучити з Кодексу статтю 252^2 про повноваження загальних зборів (конференцій) трудового колективу у сфері праці, статтю 252^4 про вибори керівників у трудовому колективі, а також запропоновано прийняти в новій редакції статтю 252^1 про самоуправління трудового колективу у сфері праці. Цим проектом, якщо його буде прийнято, фактично скасовуються найважливіші інститути самоуправління в трудовому колективі, які знайшли своє законодавче закріплення в період перебудови й демократизації нашого суспільства в 1985—1989 роках. Вважаю, що вилучення з Кодексу законів про працю статей про самоуправління трудового колективу буде глибоко помилковим, необдуманим кроком.

Правильним, на мою думку, було б, якби Верховна Рада УРСР прийняла рішення про виключення із зазначеного проекту змін статей, що стосуються трудових колективів, а статті 252^1, 252^4 Кодексу законів про працю Української РСР залишила без змін.

6. У законодавчих актах про підприємства в Українській РСР і про працю передбачити й закріпити повноваження трудового колективу при укладенні колективного договору. Трудовий колектив повинен мати право доручати (уповноважувати) профспілковому комітету, раді трудового колективу або іншим органам, які створюються в трудових колективах, вести колективні переговори з адміністрацією, власником або з уповноваженим ним органом управління, а також укладати колективні договори та угоди від імені всього колективу й контролювати їх виконання.

7. У республіканських законодавчих актах передбачити положення про те, що діяльність будь-яких партійних, суспільних та інших організацій і формувань на підприємствах, в установах, організаціях має регламентуватися рішенням трудового колективу на основі чинного законодавства.

Микола МАЛИШКО,
кандидат юридичних наук.
Київ.

НАМ ПОТРІБНІ ЛОБІСТИ

Прокоментувати ці доповнення і пропозиції наш кореспондент звернувся до народного депутата СРСР, доктора економічних наук Володимира ЧЕРНЯКА і задав йому кілька запитань:

1. Чим, на вашу думку, викликані не зовсім демократичні поправки й доповнення до законодавства щодо управління й самоуправління трудових колективів?

2. Що ви сказали б тим, хто вважає, що демократизація управління економікою й народним господарством призводить до падіння трудової дисципліни, виробничих показників тощо?

3. Що треба зробити, щоб не допустити «поправіння» трудового законодавства?

4. Як знайти розумне співвідношення між керівництвом підприємства і трудовим колективом?

5. Ваше ставлення до пропозиції надати можливість висловитися через газету представникам трудових колективів, економістам, юристам, управлінцям тощо?

Ось думка депутата:

Замість коментаря

1. Тим, що погіршення справ в економіці безпідставно пов'язують із розширенням і поглибленням виробничої демократії, з формуванням органів виробничого самоуправління. Як член Комітету з питань економічної реформи Верховної Ради СРСР я разом з багатьма міністрами брав участь в обговоренні проекту Закону про підприємство в СРСР. Всі вони в один голос виступали проти обрання директорів підприємств і запевняли, що призначення керівників підвищить трудову дисципліну й поліпшить виробничі показники. Тодішній міністр юстиції СРСР В. Яковлєв наполягав на тезі, що демократизація завдала значної шкоди економіці. На моє запитання: яка саме питома вага фактора демократизації серед інших факторів, які погіршили ситуацію в економіці, він відповів, що таких підрахунків немає.

На мій погляд, недемократичні поправки й доповнення до законодавства щодо управління й самоуправління трудових колективів є проявом загальної тенденції до «поправіння» ситуації в країні, пов'язаної з намаганнями згорнути демократичні процеси.

2. Це той випадок, коли наслідок пов'язують не з тією причиною, що його викликала. Падіння трудової дисципліни та виробничих показників викликане не демократизацією управління, а іншими факторами: відчуженням трудівника від власності, відсутністю ефективних стимулів до праці тощо. Перебуваючи в США влітку минулого року, я цікавився, як ідуть справи в народних підприємств, кількість яких там збільшується і які спираються на самоуправління трудового колективу. Мені відповіли, що краще, ніж на інших підприємствах, бо демократія дає додатковий поштовх до трудової активності. Це відбувається, звичайно, у взаємодії з іншими факторами. В Югославії самоуправління не дало значного позитивного ефекту, а в США дає. Тому фактор демократизації не можна розглядати ізольовано, сам по собі. Гадаю, невиправданим є вилучення питань виробничого самоуправління зі сфери правового регулювання. Через самоуправління необхідно включити трудові колективи в перебудову економіки на основі ринкових відносин. Ринок — найпослідовніший демократ.

3. «Поправіння» вже відбулося. Необхідно зупинити цей процес і відкинути його. Світова законодавча практика свідчить, що не можна приймати закону без участі так званих лобістів, людей зацікавлених. А в нас навіть ставлення до цього слова негативне. Ми прийняли Закон про підприємство, не консультуючись із трудовими колективами, з робітничим рухом. До речі, це їх обурило, й вони заявили, що не визнають закон. У коридорах влади західних демократій (та й східних теж) завжди можна зустріти лобістів. Я побував у приміщенні об'єднаного комітету Конгресу США з питань економіки і мене вразило, що місць для лобістів там значно більше, ніж для конгресменів. Побували ми також у лобістській конторі компанії «Америкен експрес» у Вашінгтоні, й нам показали товстезну книгу з адресами лобістських контор різних корпорацій США. Нам теж необхідно у Верховній Раді УРСР запровадити практику розробки законів за участю зацікавлених організацій та осіб. Сьогодні ж парламент працює келейно.

Щоб не допустити «поправіння» трудового законодавства, необхідно готувати законопроекти у відповідності до Загальної декларації про права людини, міжнародних актів про громадянські, економічні, політичні, соціальні та культурні права людини та інших міжнародних зобов'язань, які прийняла на себе Українська держава. В них, зокрема, передбачено право громадян брати участь в управлінні державними і громадськими справами.

4. Трудовий колектив та його загальні збори — найвищий орган управління (умовно — законодавчий орган). Ним формуються правління, рада трудового колективу чи інші органи, які управляють виробничим процесом. Директор, керівник, управляючий виконують рішення загальних зборів, правління, ради трудового колективу чи інших колегіальних органів. Адміністрація — це виконавчий орган трудового колективу.

5. Питання, так би мовити, доленосне, тому необхідно надати можливість висловитися через газету всім, хто зацікавлений у розв'язанні цього питання.

ПЕРСИДСЬКА ЗАТОКА: ДЕНЬ ЗА ДНЕМ

«Гаряча» лінія

З наземними операціями зволікають

Союзна авіація продовжує бомбардувати військові об'єкти поблизу іракської столиці. Згідно з інформацією, що надійшла з Іраку, у самому Багдаді повністю зруйновано будинки радіо і телебачення, міністерства юстиції, а також центрального банку. Представник британського командування повідомив про нові нальоти на іракські мости, склади боєприпасів і райони запуску ракет «Скад». Війська Сірії вперше взяли участь у бойових діях на боці союзників. Сірійська артилерія обстріляла іракські позиції вздовж саудівсько-кувейтського кордону.

Президент Буш ще раз наголосив на безпрецедентних заходах, які вживаються союзниками для зменшення кількості жертв серед цивільного населення Іраку і Кувейту. Міністр оборони США Чейні і голова об'єднаного комітету начальників штабів Пауелл планують на цьому тижні відвідати Саудівську Аравію. За словами Буша, ця поїздка не означає, що вже прийнято рішення розпочати наземні операції проти іракської армії.

Зі свого боку багдадське радіо засудило жорстокі повітряні нальоти на жилі квартали іракських міст і закликало здійснювати напади на американські об'єкти в усьому світі.

Наш прес-клуб

Перша жертва—гласність

так вважає американська газета The New York Times.

Гласність була для Михайла Горбачова методом критики минулого, який він використовував для перетворення сучасного. Однак гласність відкрила доступ у газети, на радіо і телебачення багатьом голосам, які він не зміг контролювати і з якими не може миритися. Сьогодні гласність стала першою жертвою репресій у Радянському Союзі. Наступною може стати перебудова чи політика реформ.

Неозброєні литовці не випадково вмирали, захищаючи вільнюський телецентр. Метою радянської танкової атаки, організованої недільного дня, було захопити і змусити замовкнути незалежний голос Литви.

Президент Горбачов, роздратований критикою репресій у Литві в пресі, спробував зупинити дію нещодавно прийнятого Закону про пресу. Радянський парламент частково погодився з цим.

Інші незалежні голоси в Радянському Союзі також змушують замовкнути. Урядове Держтелерадіо на невідомий час припинило вихід в ефір передачі «Погляд» після того, як автори програми спробували показати інтерв'ю з колишнім міністром закордонних справ Едуардом Шеварднадзе.

Зараз замість гласності поширюється пропаганда, подібна тій, що описана у книзі Оруелла. Із невідомості з'являється безликий «Комітет національного порятунку», щоб засудити уряд Литви, який прийшов до влади в результаті законних виборів, як такий, що служить інтересам «багатих людей, шахраїв, корумпованих елементів». Він попереджує про небезпеку «братовбивчої війни», і це стає приводом, який використовують для виправдання застосування сили в Грузії, Азербайджані і Вірменії в останні місяці.

І ведучий радянської інформаційної програми «Час» звинувачує литовських націоналістів у тому, що саме вони першими стріляли біля приміщення телецентру у Вільнюсі, що не відповідає дійсності. Знову з лишком повернулася Велика брехня.

Керівник КДБ обвинуватив «зовнішні сили» у спробах нав'язати «сумнівні ідеї і плани виведення країни зі складної ситуації». Економічна реформа, на його думку, яка викликає серйозні побоювання, — це змова західних кіл, мета якої — зміцнити їх «позиції в нашій країні». Чи означає це, що тепер «змовники» будуть піддані чистці, а реформи припиняться?

Керівництво, яке неспроможне вислуховувати правду про себе, не здатне змінитися. Воно не може навіть пристосуватися до того, що Горбачов любить називати «реальним життям». Все, на що воно здатне, — це знищити гласність, а разом з нею і надію.

Закордонний паспорт спецкора

ГУЛАГ: «експортний» варіант

Коли авторові цих рядків довелося вперше відвідати Німеччину, пам'ятаю, одним з найбільш вражаючих епізодів відрядження стала екскурсія до концентраційного табору Заксенхаузен. Згодом, під час наступних поїздок до цієї країни, відвідував й інші фашистські табори смерті.

Проте, виявляється, насправді не знав жахливої історії концтаборів. Не відав про те, що після війни їх не було закрито, а передано... радянському НКВС. І «служба» там тривала ще понад п'ять років, і вмирали люди, цього разу — німці, і жахи нічних допитів, катувань, знущань із в'язнів тривали так само, як і за часів Гітлера—Гіммлера.

Чи був цей «експортний» варіант ГУЛАГу черговою примхою генералісимуса (який, до речі, завжди підкреслював, що ми воюємо не з німецьким народом, а з фашизмом)? Ситуація тут не проста. Ще у 1943 році США, СРСР і Великобританія підписали «Декларацію про відповідальність гітлерівських фашистів за скоєні злочини», яка передбачала покарання нацистів. У Потсдамській угоді 1945 року прямо вказувалося, що військові злочинці і всі, хто брав участь у плануванні й здійсненні нацистських заходів, підлягають арешту й утриманню у таборах для інтернованих. Згодом Контрольна рада держав-переможниць видала детальні інструкції щодо створення подібних місць ув'язнення і, відповідно, їх контингенту.

І — все. Далі справа вкривається мороком невідомості аж на сорок п'ять років. Доки у німецькій пресі не з'явилися повідомлення про розкопки на місці розташування цих таборів і не заговорили вцілілі свідки (вони ж — жертви). Власті НДР (полум'я цього політичного скандалу розгорілося напередодні об'єднання Німеччини) зажадали від радянської сторони документів, які б пролили світло на «сталінський» період нацистських концтаборів. Такі документи було надано. Щоправда, наші дані не в усьому співпадають з німецькими, але з'ясувалося, що у радянській окупаційній зоні було створено десять таборів для інтернованих. Загалом у них перебувало 122 671 чоловік. 45 262 особи було згодом випущено на волю, 14 202 — передано Міністерству внутрішніх справ НДР, 12 770 — переправлено до СРСР, 6680 (після з'ясування додаткових обставин)—переведено у табори для військовополонених, 212 втекли, 42 889 в'язнів вмерло від різних хвороб, 756 злочинців було засуджено військовими трибуналами до страти.

Суха статистика... А що — за нею? З радянських архівних даних випливає, що переважну більшість інтернованих складали члени злочинної організації «вервольф» («перевертень»), які намагалися сховатися від розплати. Багато в'язнів у недалекому минулому працювали функціонерами фашистських установ або носили форму вермахту і воювали на Сході.

Але... Сталінізм перестав би бути самим собою, якби обмежився покаранням справді винних. Тому згодом почалося те, що ми, радянські люди, «проходили» у 1937—1938 роках (та й пізніше — теж). Свідчить читач газети «Берлінер цайтунг»: «Мене заарештували у червні сорок п'ятого — взяли просто з іменин, разом зі шкільними друзями, хоча жодному з нас не виповнилося й шістнадцяти. З п'яти юнаків і трьох дівчат додому повернулися лише двоє... Фашистський концтабір Заксенхаузен, визволений Червоною Армією 22 квітня 1945 року, був забитий вщерть. Навколо — той же колючий дріт під струмом високої напруги. На вежах — озброєні кулеметами охоронники... Люди вмирали від виснаження й хвороб».

Вони були різними: адже до таборів забирали навіть дітей, «спійманих» на тому, що вони гралися зі зброєю (якої, звісно, на післявоєнній німецькій землі було навалом). Згодом «настав час» соціал-демократів, які виступали проти об'єднання з комуністами.

Ще страшнішими за табори були підземні тюрми НКВС. Місяцями, а то й роками люди не бачили денного світла; одяг згодом перетворювався на лахміття; час, відведений для вмивання, — кілька хвилин на добу; прогулянки (якщо вони були) — по 10—15 хвилин. До речі, й судили в'язнів за сумнозвісною 58 статтею радянського карного кодексу, що, як відомо, була «стрижнем» сталінського терору в СРСР.

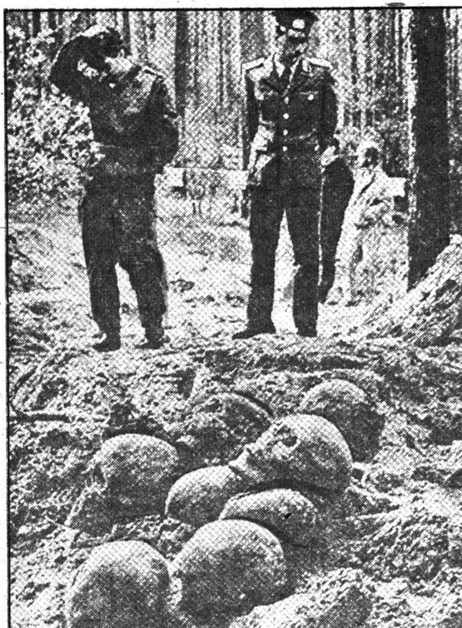
До речі, про становище у «нашому, вітчизняному» ГУЛАГу тих часів. І досі мало хто знає, що на Лубʼянці й Колимі, у Казахстані й Магадані було замордовано гідних синів німецького народу — комуністів. Жахлива статистика: з 43 членів і кандидатів у члени Політбюро ЦК КПН, який діяв у період Веймарської республіки, у Німеччині згодом було вбито 5 чоловік, у Радянському Союзі — 5 членів Політбюро і 2 кандидати у члени Політбюро. Близько 4 тисяч німецьких товаришів, які за наказом КПН приїхали до Москви або добровільно вирішили допомагати у побудові соціалізму в СРСР, було передано у руки гестапо після укладення гітлерівсько - сталінського пакту у серпні 1939 року.

...Думка про те, що гітлерівські концтабори служили сталінізмові, на перший погляд, видається дикою, неймовірною. Але — це було.

Та слід пам'ятати й інше, головне: радянські воїни-визволителі не могли мати й не мали насправді нічого спільного зі сталінсько-берієвськими катами. Не вони винні у тому, що у таборах, призначених для гітлерівців, разом зі справжніми злочинцями утримувалися й вмирали мирні громадяни і навіть антифашисти.

Тож уклонімося пам'яті безвинно загиблих. Вдумаємося: коли за кордоном оскверняють пам'ятники радянським солдатам — це нестерпна образа. А як ми самі ставимося до чужих могил?

Володимир САВЦОВ.
Берлін — Бонн — Київ.

На знімку: одне з масових поховань, які знайдено у колишній НДР.

Фото з газети «Цайт» (ФРН).

Інформ-шоу

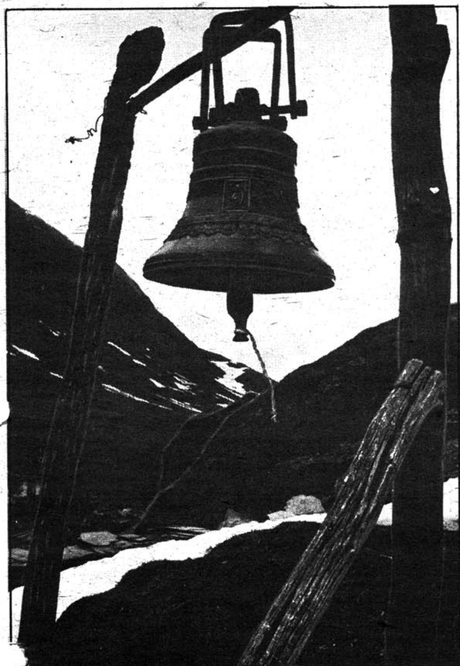
СМІТТЯ — В ДЕФІЦИТІ!

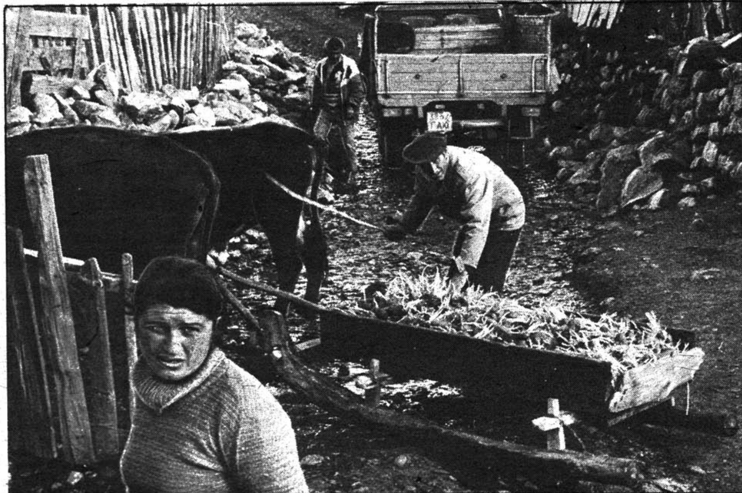
Не виключено, що звичайне побутове сміття у недалекому майбутньому стане у Швейцарії дефіцитом. Уряд цієї країни прийняв довгострокову програму створення мережі заводів для переробки відходів, усіляко сприяючи підприємцям, що займатимуться цим бізнесом, який, на думку вчених, може стати дуже прибутковим. Першою ластівкою стала компанія «Катрель», яка спорудила завод у місті Мудоні і планує найближчими роками ввести в експлуатацію подібні підприємства в інших містах країни, а також за кордоном. Принципово нова технологія забезпечуватиме майже повну переробку сміття, з якого не тільки здобуватиметься енергія, а й вироблятимуться будівельні матеріали. Цікаво, що корпуси самого підприємства споруджено з матеріалу, виготовленого із... сміття на експериментальному виробництві у Вірі (Франція).

* * *

СТО ДОЛАРІВ ЗА КІЛОГРАМ!

Відома тайванська фірма по виробництву велосипедів підписала контракт з... лондонським клубом гладунів. Член правління клубу Расел Гріві вже знявся в одному рекламному ролику, сидячи верхи на велосипеді фірми, за що одержав дванадцять тисяч доларів. «Вони мені заплатили по сто доларів за кожний кілограм живої ваги», — жартує містер Гріві, який і справді важить 124 кілограми.

СОН ПРО СВАНЕТІЮ

Буває, що в Парижі раптом закортить додому, бо все не так, все незвично. А трапляється зовсім навпаки. Високо в горах Сванетії я побачив на селянських санях бурячки, що проросли, випереджаючи весну, — і до сліз, до болю захотілося додому, як малій дитині. Те бажання навіть спантеличило. Чому!! Хіба тут погано! Хіба вони не вміють прийняти гостя!

Потім — зрозумів. Сванетія — то країна, що вміє нагадати про споконвічність твого власного Дому.

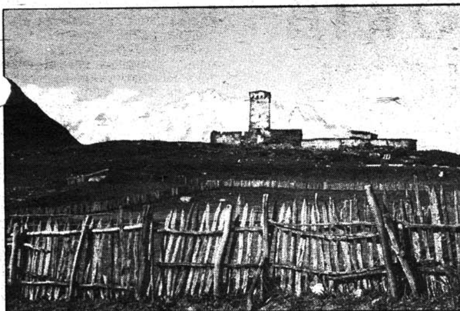
Тут кажуть, що Сванетія якраз і є споконвічна Грузія, бо сюди завжди важко було добиратися чужим.

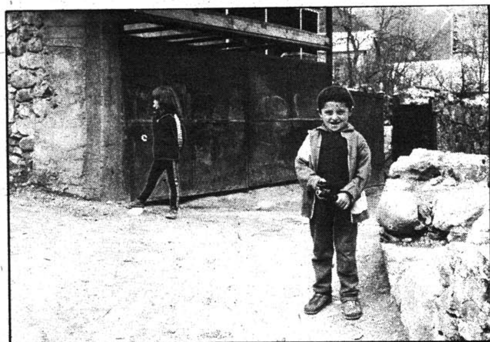
Свани — козаки Грузії.

У цих горах після недавніх і пам'ятних снігових лавин майже не стало туристів. Майже —бо українці сюди їздять, як і їздили. Можливо, затим і їздять, щоб нагадати собі щось своє. Привітатися з сторожовими вежами — ровесницями Софії Київської. Постояти у дворі, звідки не хочеться нікуди ні йти, ні їхати... окрім як додому. Посваритися на трубу асфальтового заводу, що добрався аж сюди, у недоторкані гори.

Десь у Києві — потім — знову захочеться сюди...

Фото Олександра ГЛЯДЄЛОВА.

З історії богів

СВІТИЛЬНИК АФІНИ ПАЛЛАДИ

Спудеї Києво-Могилянської академії своєю покровителькою обрали Афіну Палладу — богиню мудрості, розуму, упорядницю суспільного життя. Бо хотіли бачити свій народ освіченим.

У російській науковій думці існують спеціальні фундаментальні розвідки про форми й розмахи українського впливу на московське життя. Адже з середини XVII століття професорів і вихованців Київської академії — першого вищого учбового закладу й визначного культурно-освітнього центру України — запрошують до Москви, куди вчені мужі несуть українську ідею й західноєвропейську просвіту.

Мандрівний диякон Павло Алепський, який лишив нам опис української землі XVII століття, наголошує, що по селах «усі вміють читати й знають порядок церковної служби та церковні співи; крім того, священики вчать сиріт і не залишають їх волочитися по вулицях невігласами».

У 1748 році на території семи полків Гетьманщини (за три не збереглося відомостей) налічувалося 866 шкіл, тобто на тисячу осіб припадала одна школа. В 1767 році тільки в Чернігівському полку було 143 школи. Але найцінніша прикмета, що всі вони засновувалися коштом громади, яка сама запрошувала вчителя, складала з ним умови праці й утримувала його.

У цей час з наказу гетьмана Разумовського виробляється проект університету в Батурині. В 1801 році українське шляхетство запропонувало план університету в Чернігові, в 1802 — прохали університету в Новгород-Сіверському, 1805 — на кошти місцевого дворянства й купецтва відкривається університет у Харкові. Зате в Київській академії вводиться навчання «конче з вимовою, яка вживається у Великоросії».

По різному складалася доля нашого народу впродовж історії. Чимало експериментів перебачили на своєм віку. Сподіваємося, що педагогічним пошукам, з яких починаємо розмову про сучасні проблеми освіти й науки, поталанить більше.

І. Щирський. Студенти біля будинку Київської академії, 1704 р.

Фоторепродукція Володимира ГОВОРУХИ.

Недільні класи

СІМ КРОКІВ У ВІЧНІСТЬ

— Ви запізнились, — відповів голос у телефонній трубці і зробив довгу паузу.

Тепер я знаю, що справді запізнилася. Запізнилася пізнати велику правду Святого Письма, яке вчить любові навіть до ворогів своїх. Дітей цієї недільної школи навчають любити ближнього як самого себе з п'ятилітнього віку.

Імпровізовані класи — три кімнати приватної оселі, зорендовані благодійним миротворчим товариством «Згода»; імпровізовані вчителі — економісти, бухгалтери, робітниці — прихожани молитовного будинку, що на вулиці Ямській. Люди цієї віри, либонь, завжди найбільше боялися виховати із своїх дітей імпровізованих християн. Саме тому «раніше» й «тепер» — поняття тут дуже відносні. Просто раніше за те, що під різним приводом гуртувалися, щоб вчити Закон Божий, на них заводили кримінальні справи, а нині вони вільно щонеділі з усього Києва збирають своїх дітей у легальну недільну школу на вулицю Мічуріна, 64.

Вранішня молитва...

— До кого ти молишся? — питаю шестилітнього Романа.

— До Бога.

— А що ти просиш у Всевишнього?

— Щоб допоміг на цей день.

Ця недільна школа євангельських християн-баптистів — одна з чотирьох, відкритих у минулому році десятитисячною громадою віруючих у Києві. Тут у три зміни навчаються 300 дітей віком від п'яти до п'ятнадцяти років. Заняття триває півтори години. Головний предмет — Закон Божий, основне джерело знань — Біблія.

— Ви думаєте, ми вийшли з «підпілля» тільки тому, що люди масово потягнулися до Бога, шукаючи свого останнього порятунку, і дуже помиляєтеся, — говорить Віктор Козубовський, один із лідерів євангельських християн-баптистів, президент благодійного миротворчого товариства «Згода». — Недільна школа — це легалізація давно сформованих способів прилучення наших дітей до християнських цінностей і моралі: не вбий, не вкради, не зрадь...

У школі, як і в країні, — дефіцит хорошої літератури. Її частково надсилають з-за кордону. Дитяче відділення Міжнародної організації євангельських християн-баптистів випускає в Рівному маленький журнальчик «Ноєв ковчег».

Дефіцит учителів. Американські харитативні організації пообіцяли направити до Києва групу досвідчених педагогів.

Дефіцит любові...

— Коли я сказав по телефону, що ви запізнились, то мав на увазі Різдвяне свято, яке ми подарували тисячам дітей-сиріт, дітей-інвалідів, дітей-чорнобильців Київської області, — зізнався Віктор Козубовський. — Напередодні нового року в Києві перебувала делегація представників американських добродійних організацій. Шануючи християнські традиції, зарубіжні гості хотіли зробити нашим дітям різдвяні дарунки, але їм відмовили продати цукерки навіть за валюту. Тоді бізнесменка з Каліфорнії Саша Вулері скоротила своє турне по Радянському Союзу, повернулася додому і зібрала в США для наших дітей шість тисяч «різдвяних панчішок».

Товариство «Згода», яке опікає недільні школи євангельських християн-баптистів, має на меті відкрити в Києві кілька безкоштовних їдалень, разом з Асоціацією багатодітних сімей допомогти влаштувати побут малозабезпеченим родинам, взяти шефство над сирітськими дитбудинками.

«Сім кроків» — таку назву має програма, за якою євангельські християни-баптисти навчають своїх дітей у недільних школах. Щасливі, вони вірять у вічність життя на землі і крок за кроком готують до неї своїх дітей.

Катерина КІНДРАСЬ
спеціальний кореспондент «Голосу України».

Фото Васнля АРТЮШЕНКА.

А кому в Країні Рад потрібні студенти-солдати, студенти-безробітні, студенти-в'язні? За кордоном серед слухачів вузів таких немало. Одеський відкритий університет напевне теж не зачинятиме перед ними своїх дверей.

Колегіум

НА РУЇНАХ КОЗАЦЬКОЇ ТРОЇ

Прикмета часу — повернення до своїх першовитоків. Січовий колегіум, відкритий щойно при запорізькій середній школі № 2, очевидно, теж є відродженням традицій, звичаїв часів Великого Лугу.

Колись однією з умов вступу до запорізького братства була вимога розмовляти українською мовою. Студентом колегіуму теж може стати кожна молода людина, охоча навчатися української мови, професором — будь-яка особа, яка майстерно володіє цією мовою і має дар цікаво, високоінтелектуально вести заняття. Проте дисципліни натуральної філософії можуть викладатися англійською, німецькою, французькою.

Нинішнього року запроваджено курс лекцій «Міфи та легенди давньої України-Русі», «Історія світової філософської думки», «Будова Всесвіту», «Історія українського мистецтва», «Система українського рукопашного бою — гопак». Хоч домінує поки що гуманітарне начало, школа не позбавлятиме своїх вихованців знань із фізики, електроніки, інформатики.

Січовий колегіум саме на старті. І звісно, немає ні коштів, ні відповідних підручників. До речі, обласний відділ народної освіти пропонує деяку грошову допомогу, але ми хочемо запевнитись, що матеріальна підтримка не поставить нас у залежність від офіційних інструкцій «зверху».

Нещодавно на засіданні міського Товариства української мови імені Т. Шевченка ми слухали розповіді одинадцяти запорізьких дітей, які влітку відпочивали в міжнародному таборі юних українців, створеному з ініціативи науковців Львова. Звісно, все це лише зерна, преамбула до справжньої великої роботи. Мета колегіуму, який тільки спинається на ноги, перетворити Запоріжжя, де возвеличується культура тяжкої фізичної праці, в місто українських інтелектуалів, передової електронної промисловості, високого січового духу.

Микола ТКАЧЕНКО,
ректор колегіуму, кандидат фізико-математичних наук.
Запоріжжя.

Ліцей

ПЕРШОКЛАСНИКИ — МЕНЕДЖЕРИ

Нині ця школа сприймається як феномен. І не тільки тому, що директором тут вчорашній начальник автотранспортного підприємства... З цього й почалася наша розмова з Едуардом Яковичем БЕНДЕРСЬКИМ.

— Проте така віха у вашій біографії, напевне, допомогла позитивно вирішити чимало проблем. Наприклад, учні вашого ліцею не їздять на навчання громадським транспортом?

— Так, ми орендуємо один автобус, який вранці привозить дітей на навчання, а ввечері розвозить їх по домівках. Але для цього йому треба переміряти колесами весь Київ: Петрівка — Печерський міст — Хрещатик — вулиця Артема — проспект Перемоги — Нивки — Виноградар. Маршрут такий довгий і дивний тому, що в нас навчаються діти з усього міста. І коштує нам це турне понад сто карбованців щоденно.

— Але й плата за навчання у школі-ліцеї теж чимала — 100 карбованців на місяць?

— Ця плата — символічна. Хоч би тому, що, крім транспортних витрат, ми тричі на день школярів харчуємо. І результати аналізу крові, до речі, показали, що вони здоровіші, ніж їх ровесники в загальноосвітніх школах Києва.

— Схоже, ваш ліцей є елітарним?

— І так, і ні. Якщо ви маєте на увазі, що тут діти особливих батьків з особливими привілеями, то це абсурд. Тут учаться сини й дочки і таксистів, і інженерів, і робітників. Якщо говорити про принцип відбору, то він був не традиційним, і не оптом. Відразу, тільки народилася ідея, нас зібралася група людей, готових втілити її в життя, провели такий експеримент: скликали шести-семилітніх дітей з усього Києва й організували з ними кілька розважальних занять з мистецтвознавства, англійської мови, музики, щоб таким чином апробувати свої грандіозні, майже утопічні, здавалося тоді, плани. Потім провели в два тури тестування, співбесіду з усіма тими, хто ризикнув податися саме до нашої школи-ліцею. Тепер маємо два перші класи: віком шість з половиною років і семиліток. Всього 32 учні і 16 учителів. У класі 16 або 8 учнів — залежно від предмета. Кожного дня не встигаємо відбиватися від численних телефонних дзвінків — батьки цікавляться вакансіями, перспективами нової школи.

— У Києві ваш ліцей вже знають. А яку візитку цього «освітнього феномена» ви самі запропонували б читачам?

— В усьому «винна» радянсько-люксембурзька фірма «Євроділ». Наша школа-ліцей — результат її добродійного жесту. Хоч приміщення, в якому вчаться діти, — це колишній дитячий садок швейної фабрики імені Рози Люксембург, у жалюгідному стані, але ремонтуємо його як можемо. Проте все начиння: меблі, комп'ютери, електроніка, відеотехніка куплено за гроші фірми.

Школа працює з першого жовтня за авторською програмою. У першому класі діти вивчають англійську та японську мови, каліграфію, українську культуру та мову, мистецтвознавство, загальноосвітній блок дисциплін, курс світ і людина. У їх розкладі щодня уроки танців, одна година фізичного виховання на відкритому повітрі, індивідуальні заняття з музики.

У нас немає ні жовтенятської, ні піонерської, ані жодної іншої політичної організації. Треба знайти й розвинути в дитині ті задатки, які ми загубили за всі роки так званої сівби «розумного, доброго, вічного».

— Ваша програма, відверто кажучи, вражає своїм розмахом, Едуарде Яковичу, а японська мова — то для загального розвитку, екзотики чи з більш прагматичних міркувань?

— Розумієте, школа запрограмована як ліцей з менеджерським ухилом. І звісно, знання мов тут необхідне. Цивілізована людина, як на мене, до того ж бізнесмен, має прекрасно володіти хоч би однією найбільш поширеною азіатською мовою та однією європейською (тому спочатку ми планували ввести ще й французьку), англійською — безсумнівно.

Ще один важливий момент. Наш покровитель — спільне радянсько-люксембурзьке підприємство «Євроділ», шефом київської філії якого є Володимир Михайлович Співаковський, серед інших напрямків діяльності спеціалізується і на пошитті операційних масок, бахіл і т. ін. Наступного року мріємо відкрити при школі міні-підприємство по упаковці цієї продукції, щоб кожен ліцеїст ще й виховував у собі самостійність, звикав до фізичної праці, з дитинства розумів, що в житті за все треба платити. І не тільки батьківськими грошима.

Катерина БОРУШ,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

Що — дивина?

Типова школа, типові плани, типові діти — і... нетипова для цивілізованого світу країна. Нині в республіці створено 65 нових «типів» навчальних закладів. З них — 28 ліцеїв, 37 гімназій. Чи є у них майбутнє? Хочеться вірити, що на Україні «ламаються» не тільки люди, а й стереотипи.

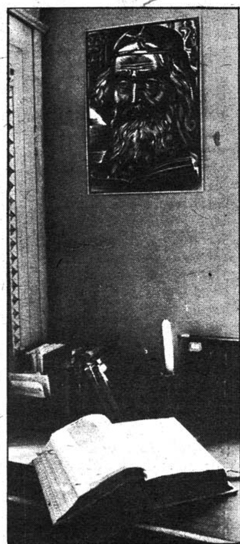

Фото Василя АРТЮШЕНКА.

Університет

ОДЕСА НЕ ЖАРТУЄ

Ви хотіли б оволодіти спеціальністю у вузі за рік-півтора? Ні, такий темп вам не підходить? Тоді можете навчатись усе життя — й ніхто вас звідти не «виставить» за неуспішність. Не поспішайте скептично посміхатися — такий вуз є. В Одесі. Це — перший і поки що єдиний у республіці відкритий університет.

Про незвичний вищий учбовий заклад розповідає ректор Одеського відкритого університету **В. Медведев:**

— Перший такий вуз з'явився понад два десятиліття тому у Великобританії, потім — в ряді інших країн світу. Головна мета відкритих університетів, або, як їх ще називають, «університетів для всіх», — зробити освіту доступною кожному, незалежно від віку та рівня попередньої підготовки, причому без вступних екзаменів. Вуз надає слухачам свободу самим обирати зміст і форму навчання, регулювати його термін. Тут справді можна оволодіти курсом, якщо є до того хист і бажання, за рік. А можна навчатися, коли тобі це до вподоби, все життя. Переважна форма навчання — заочна, за доступну платню, яку вносить або сам студент, або організація, де він працює. Для малозабезпечених передбачені пільги, аж до безкоштовного навчання.

Яким же ми бачимо Одеський відкритий університет, що нині народжується й уже найближчими тижнями прийме студентів-слухачів? Наш вуз не має наміру дублювати чи підміняти навчальні заклади звичного типу. Навчатимемо у ньому насамперед спеціалістів, фахівців з яких на Україні не вистачає. Навчатимемо також тих, хто хоче здобути нову спеціальність. Приміром, уже в лютому для слухачів з вищою освітою відкриваємо півторарічний курс за спеціальністю «соціальна психологія», оволодівши яким вони одержать другу вищу освіту. Крім навчання, кінцева мета якого — одержати диплом і, отже, право на заміщення відповідних посад, широко практикуватиметься й так звана неформальна освіта. Освіта, спрямована на задоволення пізнавальних потреб і духовних запитів особистості.

За прогнозами, нашими студентами стануть, переважно, моряки далекого плавання, вчителі сільських шкіл, інженери й техніки, студенти інших вузів. А також люди, як кажуть, солідного віку, інваліди, учні технікумів та старшокласники середніх шкіл, іноземні громадяни, які мешкають в нашій країні. За кордоном серед слухачів немало домогосподарок, солдатів, безробітних, навіть в'язнів. Думається, не зачинятимемо двері перед такими категоріями людей і ми.

Хай хтось не сподівається, що відкритий університет, свобода його студентів-слухачів, скорочені терміни навчання — це знижені вимоги, а отже, й невисока якість підготовки випускників. Так, тут нікого не відраховуватимуть за неуспішність, але нікого й не переводитимуть на наступний курс чи етап навчання без повного виконання програмних вимог, складання встановлених заліків та екзаменів. А скорочення строків навчання ми маємо намір добиватися за рахунок інтенсифікації й індивідуалізації, використання життєвого і професійного досвіду слухачів. З часом створимо для заочників сучасний учбово-інформаційний фонд, розгорнемо мережу консультаційних пунктів та літніх шкіл, організуємо власні телевізійні й радіомовні освітні програми.

Якщо наш університет одержить, особливо на перших порах, підтримку своїх засновників — Мінвузу УРСР, Одеського державного університету імені І. Мечникова та Одеського міськвиконкому, — то свою діяльність зможемо не обмежувати тільки Одеською та сусідніми з нею областями. Будемо працювати і розвиватися як відкритий університет усієї республіки.

Записав
Георгій ВОРОТНЮК,
власний кореспондент «Голосу України».
Одеса.

Школа

ВУНДЕРКІНДУ — ВУНДЕРКІНДОВЕ

Якими лише чутками не повнилася торік середня школа № 5 в Боярці, що на Київщині. Подейкували, що «двієчники» влаштують помсту відмінникам, а незадоволені, зачеплені за живе батьки так насідають на директора, що він ось-ось поступиться...

За прогнозами повинен був відмовитися О. Турчин від шкільного експерименту, під час якого йшло переукомплектування класів за розумовими здібностями учнів. Здається, світова педагогічна практика не сформувала ще одностайної думки про доцільність створення таких класів, а в кабінетах Міністерства освіти та Академії педагогічних наук, послуговуючись хибним соціальним вченням про благо загальної зрівнялівки, вироблялись методики, які в пуп'янку нівечать обдаровану особистість. Ця прописна істина й переважила шальки терезів на користь тих, хто наважився зрушити наріжний камінь існуючої системи освіти.

Сьогодні вже можна узагальнити перший досвід. Супроти очікуванням, найбільше виграли від такої диференціації учні, які раніше не могли похвалитися особливими успіхами в навчанні. Вони не те що не потерпають, як цього побоювалися їхні батьки, апелюючи до директора з вимогою перевести своїх синів та дочок в інший клас, а навпаки — відчули інтерес до навчання. Дійсно, якщо раніше такі діти «розчинялися» в середовищі краще підготовлених учнів, були на уроці спостерігачами, то нині вони не відчувають себе обділеними увагою вчителя. Та й педагогові вже не потрібно на уроці розриватися між вундеркіндом та двієчником. Як результат, кількість невстигаючих в школі порівняно з відповідним періодом минулого року зменшилася відразу на сто чоловік.

А ось інтелектуальна гордість школи поки що розчаровує. Тут далася взнаки давня біда нашої освіти — уніфіковані програми, під один гребінець стрижені посібники. Уявіть собі, що полярні за рівнем своєї обдарованості класи навчаються, хай і в різному темпі, за однаковими підручниками! Вчителям школи, котрі часто виїздять у творчі відрядження до інших республік, не бракує цікавих дидактичних розробок. А ось розмножувальної техніки, щоб покласти цей матеріал на парту кожному учневі, — катма.

І все ж пройдений відтинок шляху обнадіює. Врешті-решт починаємо віддавати належне природі й розумієм, що не держзамовленням визначається, ким і якою бути людині.

Ігор ШПАК,
учитель.
Вишневе,
Київська область.

МИ ПОЗНАЙОМИЛИСЯ в літаку, коли летіли на святкування 500-ліття українського козацтва у Запоріжжі. Ігор Галярник, терапевт із Сполучених Штатів Америки, брав участь у роботі третього конгресу Світової федерації українських лікарських товариств, що відбувався тої пори у Києві. Напрочуд скромна, делікатна і чуйна людина. Ці риси характеру пана Галярника проявляються одразу у манері його поведінки, в умінні вести бесіду на ту чи іншу тему. Мені тоді подумалося: мабуть, це набуті професійні навички, або ж вони природжені і стали визначальними у виборі майбутнього фаху. Так чи інак, а уміння бути цікавим співрозмовником, то вже є одним із надбань людини.

З летовища ми вирушили автобусом до міста. І вже на його околиці відчули специфічний сморід смогу — повітря, насиченого виробничими відходами алюмінієвого заводу, «Запоріжсталі» та інших промислових гігантів, які уярмили це чарівне місто на мальовничих берегах Дніпра, зробивши заложниками екологічного лиха його людей.

Може, тому й наша розмова з паном Галярником почалася з екологічної проблематики, якою уражений весь світ і яка мимоволі стала похідною еволюційного вибуху в економічній сфері. І коли буквально на очах почали зникати зелені гаї, повноводі річки, звірі і птахи — люди опинилися на краю прірви й схопилися за голову. Вони зрозуміли, що залізли до кишені своїх дітей. І тому з такою гостротою стоїть нині у світі питання екології, найефективнішого вирішення якого шукає людство.

— Екологія якось непомітно увійшла в життя цілого світу, — говорить пан Галярник. — Вона спіткала нас зненацька. Люди споконвік знали, що є земля, її надра — і їх можна сміливо використовувати. І поступово все навкруги занечистилося. І це занечищення набуло нині критичної маси. У країнах Заходу збагнули, що сталося лихо. Меншою мірою воно торкнулося Канади. Вчені стали вивчати це явище, шукати методів для зцілення природи, яка нам дає життя. Отже, на Заході від розмов, від дискусій на екологічні теми перейшли до конкретних справ. Очищаються річки, озера, ліси, бо дуже гостро ставляться екологічні вимоги перед нашою індустрією...

— Пригадую, не так давно на сторінках наших газет і журналів тільки й писалося про те, як на Заході капіталізм по-варварському знищує природу...

— То був однобокий, надто ідеологізований погляд на життя західного світу. Наші підприємці не є дикунами. Вони знають, що в занечищеному середовищі жити і їм, і їхнім дітям та онукам. Тому дбають, аби їхнє виробництво було екологічно чистим, тобто відповідало прийнятим нормам. Тим більше, що їх контролює громадськість, яка справляє великий тиск на уряд. Наші політики є вибраними, а отже, якщо вони недослухатимуться до голосу мас, то їх потім не оберуть до органів влади. Ми запитуємо нашого депутата про те, як він ставиться до екології чи до інших актуальних проблем. Цей контроль є локальним (певна округа), потім — штат, далі — вся країна. Була вироблена велика урядова програма з питання екології, на здійснення якої держава виділяла кошти. Заводи і фабрики мусили її чітко виконувати, інакше їх власників притягли б до суду, наклали б на них штраф і зачинили б підприємство. У нас добре налагоджена система контролю. І тому власникові вигідніше зробити своє виробництво екологічно чистим, аніж мати неприємності. Для цього йому визначається необхідна для переоснащення всіх процесів кількість часу.

Якщо, наприклад, фермер копає криницю, то воду він здає на аналіз, який засвідчує хімічний її склад. Так само в лабораторіях перевіряється вироблена продукція на вміст хімікатів. І все це безплатно. Правда, не зовсім так, бо все охоплено системою оподаткування. Якщо виявили, що у воді є нітрати, — фермерові про це говорять. Йому не зачиняють криницю, але про якість води він мусить знати. Адже вирощена на його землі продукція також проходитиме хімічний аналіз.

Мене вразила екологічна ситуація у Запоріжжі. Наприклад, алюмінієвий завод експортує свою продукцію до п'ятдесяти країн світу. А це означає, що замовники також несуть відповідальність за чистоту виробництва і відповідно вносять свою фінансову частку в його технологічне переоснащення. Не можна дозволяти так нещадно експлуатувати себе. Держава повинна нести відповідальність перед народом, адже вона у даному випадку виступає єдиноправним власником. Повинні рішуче діяти органи народної влади. Пасивність сприяє безчинству, а відтак множиться зло. Треба єднати зусилля всіх: і народних депутатів, і їхніх виборців, і вчених, і державних діячів. Змінюються стереотипні поняття, що досі побутували у світі, поділеному на ворожі табори. То — гра політиків, і їм був вигідний до певного часу такий поділ. Здоровий же глузд підказує, що глобальні проблеми сучасного світу є спільними для всіх. Це, на жаль, довів Чорнобиль. Катастрофа вразила радіацією не лише довколишню місцевість, а й країни Європи. Залізна завіса, що ховала Радянський Союз від Заходу, нині упала, і стало видно, наскільки занедбана у вас природа, наскільки шкідливе й екологічно небезпечне у вас виробництво. І ця небезпека не є локальною. Тому багато вчених, громадських і наукових організацій надають вашій країні безкорисливу допомогу. Треба рятувати ситуацію, щоб вона не сягнула критичних розмірів і не стала загрозою всьому людству. Тоді різні політичні амбіції нікому не будуть потрібними. Нарешті, здається, ваші політики стали доходити до цього розуміння. Але вони повинні усвідомлювати це не тільки в міжнародних масштабах, а й робити щось конкретне у своїй країні. На екології не треба заощаджувати, щоб згодом не платити вдесятеро дорожче. Якщо взагалі це вже буде комусь потрібно. По-моєму, найперше джерело фінансування — демілітаризація. Колекціонування зброї — це абсурд, у який вірять лише військові. Ми мусимо якомога скоріше вийти з цього лабіринту випадковостей на широку загальнолюдську екологічну програму. Така нині реальність.

— Пане Ігоре, масово українство живе у Канаді і Сполучених Штатах Америки вже понад сто літ. Ми знаємо, які соціальні й політичні причини зумовили еміграцію з України. Відомо також, які нещадні асиміляційні процеси відбуваються там, адже люди прибувають у чужий світ, у середовище чужої культури. І водночас українська діаспора не згубила своє національне обличчя серед англосаксів, німців, турків, французів, китайців, пуерторіканців, мексіканців, італійців... Чи не можете Ви розповісти про те, як їм це вдається?

— Про українську спільноту в місті, де я живу, говорити неможливо, бо її там просто немає. Крім мене і моїх восьми дітей (які вже коло мене не живуть), найближча до мого містечка українська оселя — за кілька годин поїздки авто. Там розташовані аеропорт і курорт. Ще кілька десятиліть тому сорок вісім українських родин купили там ділянки землі, де збудували готелі і мотелі й зайнялися туристським бізнесом. Ці люди один одного знали, підтримували між собою контакти. Щомісяця до них приїздив український священик і відправляв службу Божу. Він долав десь 400 кілометрів, але завжди прибував до них. Ще один лікар українського походження живе у місті Медісон. Ми добре знайомі, а отже, підтримуємо зв'язки. У місті Мелвокі живе вже значно більше скупчення українців. Там діють Українська автокефальна православна і Українська греко-католицька церкви, різні культурні установи, найбільший, звичайно, у нашому регіоні український центр — в Чікаго. Це й українські кафедри при університетах, і школи, і бібліотеки, і музеї, і магазини, і банки... Українські адвокати, лікарі, інженери, менеджери, політичні діячі... Українці, власне заангажовані у всі сфери суспільно-політичного життя. Як зберегти свою національну ідентичн[...]

... і прийде зціле[...]

Кожна релігія в основі своїй плекає добро, як і кожна людина є творінням Божим. Тому важливо взаєморозуміння до співжиття, бо єднає одна любов. Люди повинні навчитися ставитись із розумінням до протилежних їм поглядів чи релігійних, політичних, національних, расових ознак. Треба розуміти людину такою, якою вона є. Це є ознакою цивілізованості.

Важливо, щоб ми навчили своїх дітей української мови, виховали їх культурними людьми. Тоді лишатиметься надія, що й онуки не позбудуться українського берега. Головне, щоб вони знали й шанували своє походження.

ДОРОГА КРІЗЬ ВІКИ

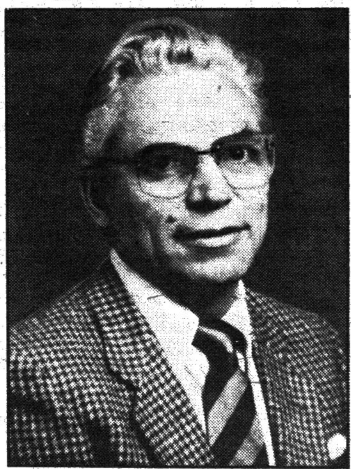
● При виїзді на одного емігранта Галичини в 1901—1904 рр. припадало в середньому 11,63 долара, в 1905—1908 рр. — 12,66 долара, а в 1909 — 11 доларів. У той же час за іммігpаційними правилами в'їзду, наприклад, до Канади, вимагалася наявність в іммігранта мінімум 25 доларів на прожиття. При відсутності такої суми виникала ймовірність недопущення в країну або ж депортації, тобто насильного виселення з Канади до країни походження. В національних архівах Канади чимало документів і матеріалів, які свідчать, що українські емігранти були чи не найбіднішими з усіх інших. Вони часто не мали грошей навіть на те, щоб оплатити найпростіший медичний огляд при в'їзді до країни.

● Започаткована у 1891 році масова еміграція українців до Бразилії досягла піку в 1908—1914 рр., коли сюди прибуло з Галичини близько 40 тисяч українців. У 1897 році невелика група бідняків-галичан, що намагалися через Бремен дістатися до Канади, через брак коштів була змушена підписати контракт на працю на плантаціях цукрової тростини на Гавайських островах. Незабаром кількість цих фактичних невільників-рабів зросла до 350. Тільки через кілька років більшості з них вдалося вибратись з пастки й переїхати до США.

● Лише в 1902 році митрополит Андрій Шептицький направив до Канади трьох постійних українських священнослужителів з ордену василіан, що розмістилися в Мондейрі (поблизу Едмонтона). У 1910 році він сам здійснив двомісячну поїздку по Канаді від Монреаля до Ванкувера, обіцяючи парафіянам поліпшення справ богослужіння. Результатом його місії стало направлення до Канади у 1912 році єпископа Никити Будки, колишнього префекта греко-католицької семінарії у Львові.

● У серпні 1914 року вибухнула перша світова війна, що перервала процес української еміграції та її зв'язки з рідним краєм. Заслуговує на згадку те, що на початку 20-х років спостерігалося таке явище, як реемігpація на Україну.

...них промис... ...арівне міс... ...ра, зробив... ...лиха його ... паном Га... ...проблема... ...і яка ми... ...ного вибу... ...буквально ... ...гаї, повно... ...оди опини... ...ся за голо... ...до кише... ...гостротою ... ...ології, най... ...шукає люд...

...склад. Так ...ріях переві... ...а продукція ...ів. І все це ..., не зовсім ...лено систе... ...ня. Якщо ви... ...і є нітрати, ...о це гово... ...чиняють кри...

...раїнська діаспора не згубила своє національне обличчя серед англосаксів, німців, турків, французів, китайців, пуерторіканців, мексіканців, італійців... Чи не можете Ви розповісти про те, як їм це вдається?

— Про українську спільноту в місті, де я живу, говорити неможливо, бо її там просто немає. Крім мене і моїх восьми дітей (які вже коло мене не живуть), найближча до мого містечка українська оселя — за кілька годин поїздки авто. Там розташовані аеропорт і курорт. Ще кілька десятиліть тому сорок вісім українських родин купили там ділянки землі, де збудували готелі і мотелі і зайнялися туристським бізнесом. Ці люди один одного знали, підтримували між собою контакти. Щомісяця до них приїздив український священик і відправляв службу Божу. Він долав десь 400 кілометрів, але завжди прибував до них. Ще один лікар українського походження живе у місті Медісон. Ми добре знайомі, а отже, підтримуємо зв'язки. У місті Мел-

...конкретне у своїй країні. На екології не треба заощаджувати, щоб згодом не платити вдесятеро дорожче. Якщо взагалі це вже буде комусь потрібно. По-моєму, найперше джерело фінансування — демілітаризація. Колекціонування зброї — це абсурд, у який вірять лише військові.

...ну ідентичність, своє минуле і забезпечити майбутнє в Америці, скажімо? Ці механізми збереження національних самобутностей діють у самій системі нашого суспільного життя. Америку населяють багато національностей. І цим всі нації збагачують Америку, творять єдину американську культуру, лишаючись самобутніми і суверенними на царині культури.

Уряд розробив і втілив у життя цілу програму багатокультурності. Є українські канали по телебаченню, програми по радіо. Мені легко зателефонувати до радіостудії і запитати: «А чому я не чую Леонтовича?» Я сплачую податки для підтримання радіостудії штату так, як і інші, решту доплачує уряд. Тому я маю право чути те, що хочу, щоб мені було приємно. Так живуть шведи, німці, поляки... Ми од... одному подає... приклад, ...плекати в чуж...овному світ... своє рідне, національне. Вони знають, що становить собою в українському мистецтві писанка чи вишивання. Я знайомий з їхньою культурою. І це нас збагачує і в чомусь ріднить,

неточності. Мовляв, це є дрібницею. Не думаю. Це наочний приклад інерції великодержавного шовінізму. Пересічну людину ніби зумисне переконують у тому, що Росія — пряме продовження назви Київська Русь. І хоч це не так — мало кого це турбує.

У нас ідентичність кожної нації посилюється належним становищем кожної нації. Якщо добре одній, то не гірше й іншій.

Важливо, щоб ми навчили своїх дітей української мови, виховали їх культурними людьми. Тоді лишатиметься надія, що й онуки не позбудуться українського берега. Головне, щоб вони знали й шанували своє походження. Згадаю, до прикладу, таку подію. Мій син одержав диплом лікаря, а через три дні одружувався. Ми з дружиною дізналися про це за два дні. А коли прибули на весілля, то нас чекала інша приємна несподіванка. Всі шість синів і дві дочки були у вишиваних сорочках, вишиванки були замовлені й мені з дружиною. Це трохи незвично, адже у нас весілля традицій-

вітню Америку, у фреску якої кожен клав свою національну смальту. Нині є для нас важливою проблемою ширше доносити західному світові дійсність минувшини української спільноти.

— Як складалася мовна ситуація у Вашій сім'ї?

— Моя родина опинилася в дещо винятковому середовищі. Як я вже говорив, ми є одинокі в бурхливому англомовному морі. Моя дружина народжена вже на Заході. Однак вона пише й читає українською мовою. Навчила цього й дітей. Коли нині я пишу листа своїм синам чи дочкам, то я не вживаю англійської форми звертання. Я пишу: «Найдорожчий сину»... чи «Найдорожча моя доню»... Від цього дуже тепло робиться на душі. І діти відповідають мені взаємністю. Відшукують різні українські сувеніри, книги, касети, платівки й надсилають мені. Водночас вони усвідомлюють, що це наше, спільне, рідне...

Я приїздив на Україну зі своїми дітьми, потім вони вирушали сюди самі. Одна дочка навчалася тут на курсах

...лігій, націо... вони мусять... Інакше наста... усьому. Ми ... шану до лю... віросповідан... чістю одного... основі філосо... дені поняття ... Якщо ми на... злагоді з со... вчимося жит... шими. Ці п... не повинні п...

— Громад... ду часто ви... кштат: «Я ... му світі». Я... реалізується ...

— Я не ... цінним гром... власником ц... господарем ...

...ийде зцілення твоє

...якість води ... Адже виро... ...емлі продук... ...тиме хімі... ...екологічна ...ріжжі. На... ...ієвий завод ...родукцію до ... світу. А ...амовники та... ...відальність ...ництва і від... ...свою фінан... ...техноло... ...ня. Не мож... нещадно ...бе. Держава ...відповідаль... ...родом, адже ...падку висту... ...власником. ...діяти орга... Пасив... ...чинству, а ...а зло. Треба ...есіх: і народ... ...їхніх вибор... ...ержавних ді... стереотип... ...досі побуту... ...ділоному на ... — гра по... ...вигідний до ...такий поділ. ...зд підказує, ...блеми сучас... ...ними для ..., довів Чор... ...офа вразила ...е довколиш... а й країни ... завіса, що ...ий Союз від ...ла, і стало ...занедбана у ...кількох шкід... ...небезпечне ... І ця небез... ...ньою. Тому ...громадських ...анізацій на... ...ні безкорис... ...реба рятува... ...вона не сяг... ...розмірів і не ...всьому люд... ...політичні ам... ...будуть по... ...ті, здається, ...тали доходи... ...уміння. Але ...відомлювати ...міжнародних ...робити щось

Ми мусимо якомога скоріше вийти з цього лабіринту випадковостей на широку загальнолюдську екологічну програму. Така нині реальність.

— Пане Ігоре, масово українство живе у Канаді і Сполучених Штатах Америки вже понад сто літ. Ми знаємо, які соціальні й політичні причини зумовили еміграцію з України. Відомо також, які нещадні асиміляційні процеси відбуваються там, адже люди прибувають у чужий світ, у середовище чужої культури. І водночас ук-

...вокі живе вже значно більше скупчення українців. Там діють Українська автокефальна православна і Українська греко-католицька церкви, різні культурні установи, найбільший, звичайно, у нашому регіоні український центр — в Чікаго. Це й українські кафедри при університетах, і школи, і бібліотеки, і музеї, і магазини, і банки... Українські адвокати, лікарі, інженери, менеджери, політичні діячі... Українці, власне заангажовані у всі сфери суспільно-політичного життя. Як зберегти свою національ-

бо ми...кі різні, у...мо підодни...бом Аме... і творимо ... матеріальне й духовне багатство.

У вашій країні проживає понад сто національностей, серед них багатомільйонні народи, як, скажімо, український. Але у державній політиці стосовно всіх малих і великих національностей є чимало проблем. Союз радянських народів на Заході називається однозначно Росією. Митці, вчені, спортсмени приїхали звідки? З Росії. А офіційні представники вашої країни не спростовують ці

но — у фраках і смокінгах. Але син зробив інакше. Він вніс український елемент у весільний обряд і анітрохи не почував меншевартості. Він вчинив як вільна у своїх діях людина.

У багатьох оселях закордонних українців обов'язково побачите той чи інший мистецький виріб з України, що стає невід'ємним елементом хатнього інтер'єру і водночас візитною карткою національності господаря. Це є нормальним життям представників етнічних груп, які, прибувши з Європи, творили но-

української мови. Говорити дітям українською мовою все ж таки важко. Але всі усвідомлюють, що вони — українці, і йдуть до цього через конкретну роботу душі і життєвих вчинків. Діти уміють у свій спосіб відзначати українське походження в англомовному світі.

— Ви, очевидно, знаєте про критичну ситуацію у релігійному житті на Україні. Далеко не останню роль відіграла у цьому й держава, релігійне невігластво населення, правовий нігілізм... І у висліді ми маємо протистояння різних конфесій, ворожнечу між ними. А це, звісно, йде на користь деструктивним силам.

— Це надзвичайно важливе питання. Ми з великою тривогою дивимося на нашу Україну, щоб ця релігійна ворожнеча не дійшла до нас. Релігійність — це персональна проблема кожної людини. Ніхто їй наказувати нічого не може. Ані священик Української греко-католицької, ані Української автокефальної православної церкви, ані один патріарх чи інший. Це є вільним ставленням людини до Творця.

У нас священики одного й другого віросповідання мають взаєморозуміння й часто спільно відправляють службу для однієї мети. Скажімо, відзначення пам'ятних подій в історії України, ювілеїв національних героїв, давніх релігійних свят.

Кожна релігія в основі своїй плекає добро, як і кожна людина є творінням Божим. Тому важливо взаєморозуміння до співжиття, бо єднає одна любов. Люди повинні навчитися ставитися із розумінням до протилежних їм поглядів чи релігійних, політичних, національних, расових ознак. Треба розуміти людину такою, якою вона є. Це є ознакою цивілізованості. У людському організмі є позитивні бактерії і бактерії-паразити, але вони допомагають нормальному функціонуванню організму. Так і в суспільстві діють різні полярні сили у сфері політики, ре-

...оберігає ці ... ва. Демократ... більшості, а ...рою для інд... не будуть ... одиниці, то... шитися неза... громада — і... літично. Якщ... усій країні, ... маю створит... найбільш нуж... то буде поча... тальних і вер... на краще в ... хто не мусит... жения. Якщо... ся, то це і є... ним внеском ... соціальну с... Для захисту ... тивно діє пре... Звісно, у нац... не все є так... за законом ф... згинається д... вільні права... поки вони н... комусь іншом...

— У ваш... діє хабарниц...

— Так. А... мою того, хт... став. Закон ... подібні злочи... рядового гро... до її презид... вдостать пр... Отже, кожен... хоче зробити... нен дбати пр... цію протягом... У нас добре ... тема контрол... тори великої... жать від сво... їхній хибн... стає оприлю... цих.

— Пане І... часто бува... Приїздили сте...

ДОРОГА КРІЗЬ ВІКИ

● При виїзді на одного емігранта Галичини в 1901—1904 рр. припадало в середньому 11,63 долара, в 1905—1908 рр. — 12,66 долара, а в 1909 — 11 доларів. У той же час за імміграційними правилами в'їзду, наприклад, до Канади, вимагалася наявність в іммігранта мінімум 25 доларів на прожиття. При відсутності такої суми виникала ймовірність недопущення в країну або ж депортації, тобто насильного виселення з Канади до країни походження. В національних архівах Канади чимало документів і матеріалів, які свідчать, що українські емігранти були чи не найбіднішими з усіх інших. Вони часто не мали грошей навіть на те, щоб оплатити найпростіший медичний огляд при в'їзді до країни.

● Започаткована у 1891 році масова еміграція українців до Бразилії досягла піку в 1908—1914 рр., коли сюди прибуло з Галичини близько 40 тисяч українців. У 1897 році невелика група бідняків-галичан, що намагалися через Бремен дістатися до Канади, через брак коштів була змушена підписати контракт на працю на плантаціях цукрової тростини на Гавайських островах. Незабаром кількість цих фактичних невільників-рабів зросла до 350. Тільки через кілька років більшості з них вдалося вибратись з пастки й переїхати до США.

● Лише в 1902 році митрополит Андрій Шептицький направив до Канади трьох постійних українських священнослужителів з ордену василіан, що розмістилися в Мондейрі (поблизу Едмонтона). У 1910 році він сам здійснив двомісячну поїздку по Канаді від Монреаля до Ванкувера, обіцяючи парафіянам поліпшення справ богослужіння. Результатом його місії стало направлення до Канади у 1912 році єпископа Никити Будки, колишнього префекта греко-католицької семінарії у Львові.

● У серпні 1914 року вибухнула перша світова війна, що перервала процес української еміграції та її зв'язки з рідним краєм. Заслуговує на згадку те, що на початку 20-х років спостерігалося таке явище, як реемiграція на Україну.

У 1921 році вирішив повернутися на Україну Володимир Винниченко, який навіть обійняв пост заступника Голови Ради Народних Комісарів УРСР, але через кілька місяців, однак, він остаточно залишив Україну, жив в еміграції і помер у Франції в 1951 році. У 1924 році повернувся на Україну і Михайло Грушевський, який був обраний академіком Академії наук України та СРСР. Американці й канадці українського походження, сповнені патріотичних почуттів, прагнули практичними діями допомогти соціалістичному будівництву на Україні. На зібрані серед трудящих кошти були закуплені сільськогосподарська техніка, різноманітний реманент, насіння, а також сформовано бригади добровольців. Навесні 1922 року на Україну з Канади прибула перша сільськогосподарська група, що складалася виключно з канадських українців. Вони утворили на Одещині зразкову комуну. Інші працювали в комунах імені Джона Ріда, «Селянська культура», «Новий світ», «Хлібороб», «Червоний прапор», «Червоний промінь», «Третій Інтернаціонал». Однак доля цих та інших комун, їхніх учасників не склалася. У період суцільної колективізації комуни були ліквідовані, більша частина комунарів повернулася назад до Канади, а ті, хто залишився, не уникли сталінських репресій.

● У 1925 році у Львові з ініціативи груп громадськості, в тому числі митрополита Шептицького, виникло Товариство допомоги українським емігрантам.

● **Канада.** У 1981 році 529 615 осіб оголосили своїм єдиним походженням українське, 225 365 осіб назвали себе українцями за національною приналежністю одного з батьків. Обидві ці групи становили 3,1 відсотка усього канадського населення, що поставило українців на п'яте місце.

● **Мексіка.** Перші невеликі групи українців приїхали до цієї країни відразу після закінчення другої світової війни. Це переважно так звані переміщені особи з відповідних таборів у Німеччині та Австрії. Від часу свого прибуття вони не створили жодної організації, в тому числі жодного церковного об'єднання. Точних даних про їх кількість не публікувалося. Відомо лише, що переважна більшість з них живе у Мехіко

● **США.** Українська етнічна група, за неофіційними даними — публікаціями американських учених, налічує близько двох мільйонів чоловік. Це становить майже один відсоток населення країни.

ГОЛОС УКРАЇНИ

…ННЯ ТВОЄ

ь, своє минуле
майбутнє в
кімо? Ці меха-
ення національ-
остей діють у
нашого суспіль-
Америку насе-
аціональностей.
ції збагачують
рять єдину аме-
льтуру, лишаю-
іми і суверен-
ні культури.
бив і втілив у
ограму багато-
Є українські
ебаченню, про-
іо. Мені легко
и до радіосту-
«А чому я не
на?» Я сплачую
ідтримання ра-
у так, як і ін-
доплачує уряд.
право чути те,
мені було при-
уть шведи, нім-
Ии од… одному
лад, …лекати
у сві…своє рід-
е. Вони знають,
собою в укра-
ецтві писанка чи
знайомий з їх-
рою. І це нас
омусьріднить,

…ні, у…емо під-
Аме… і тво-
альне й духов-

раїні проживає
аціональностей,
томільйонні на-
кімо, українсь-
ержавній полі-
всіх малих і
нальностей є
ем. Союз радян-
на Заході на-
значно Росією.
портсмени при-
З Росії. А офі-
авники вашої
ростовують ці

неточності. Мовляв, це є дрібницею. Не думаю. Це наочний приклад інерції великодержавного шовінізму. Пересічну людину ніби зумисне переконують у тому, що Росія — пряме продовження назви Київська Русь. І хоч це не так — мало кого це турбує.

У нас ідентичність кожної нації посилюється належним становищем кожної нації. Якщо добре одній, то не гірше й іншій.

Важливо, щоб ми навчили своїх дітей української мови, виховали їх культурними людьми. Тоді лишатиметься надія, що й онуки не позбудуться українського берега. Головне, щоб вони знали й шанували своє походження. Згадаю, до прикладу, таку подію. Мій син одержав диплом лікаря, а через три дні одружувався. Ми з дружиною дізналися про це за два дні. А коли прибули на весілля, то нас чекала інша приємна несподіванка. Всі шість синів і дві дочки були у вишиваних сорочках, вишиванки були замовлені й мені з дружиною. Це трохи незвично, адже у нас весілля традиційно — у фраках і смокінгах. Але син зробив інакше. Він вніс український елемент у весільний обряд і анітрохи не почував меншевартості. Він вчинив як вільна у своїх діях людина.

У багатьох оселях закордонних українців обов'язково побачите той чи інший мистецький виріб з України, що стає невід'ємним елементом хатнього інтер'єру і водночас візитною карткою національності господаря. Це є нормальним життям представників етнічних груп, які, прибувши з Європи, творили нову Америку, у фреску якої кожен клав свою національну смальту. Нині є для нас важливою проблемою ширше доносити західному світові дійсність минувщини української спільноти.

— Як складалася мовна ситуація у Вашій сім'ї?

— Моя родина опинилася в дещо винятковому середовищі. Як я вже говорив, ми є одинокі в бурхливому англомовному морі. Моя дружина народжена вже на Заході. Однак вона пише й читає українською мовою. Навчила цього й дітей. Коли нині я пишу листа своїм синам чи дочкам, то я не вживаю англійської форми звертання. Я пишу: «Найдорожчий сину»... чи «Найдорожча моя доню»... Від цього дуже тепло робиться на душі. І діти відповідають мені взаємністю. Відшукують різні українські сувеніри, книги, касети, платівки й надсилають мені. Водночас вони усвідомлюють, що це наше, спільне, рідне...

Я приїздив на Україну зі своїми дітьми, потім вони вирушали сюди самі. Одна дочка навчалася тут на курсах української мови. Говорити дітям українською мовою все ж таки важко. Але всі усвідомлюють, що вони — українці, і йдуть до цього через конкретну роботу душі і життєвих вчинків. Діти уміють у свій спосіб відзначати українське походження в англомовному світі.

— Ви, очевидно, знаєте про критичну ситуацію у релігійному житті на Україні. Далеко не останню роль відіграла у цьому й держава, релігійне невігластво населення, правовий нігілізм... І у висліді ми маємо протистояння різних конфесій, ворожнечу між ними. А це, звісно, йде на користь деструктивним силам.

— Це надзвичайно важливе питання. Ми з великою тривогою дивимося на нашу Україну, щоб ця релігійна ворожнеча не дійшла до нас. Релігійність — це персональна проблема кожної людини. Ніхто їй наказувати нічого не може. Ані священик Української греко-католицької, ані Української автокефальної православної церкви, ані один патріарх чи інший. Це є вільним ставленням людини до Творця.

У нас священики одного й другого віросповідання мають взаєморозуміння й часто спільно відправляють службу для однієї мети. Скажімо, відзначення пам'ятних подій в історії України, ювілеїв національних героїв, давніх релігійних свят.

Кожна релігія в основі своїй плекає добро, як і кожна людина є творінням Божим. Тому важливо взаєморозуміння до співжиття, бо єднає одна любов. Люди повинні навчитися ставитися із розумінням до протилежних їм поглядів чи релігійних, політичних, національних, расових ознак. Треба розуміти людину такою, якою вона є. Це є ознакою цивілізованості. У людському організмі є позитивні бактерії і бактерії-паразити, але вони допомагають нормальному функціонуванню організму. Так і в суспільстві діють різні полярні сили у сфері політики, релігій, національностей. Але вони мусять співіснувати. Інакше настане крах, кінець усьому. Ми мусимо мати пошану до людини будь-якого віросповідання, бо ми є творчістю одного Всевишнього, в основі філософії якого покладені поняття Любові й Добра. Якщо ми навчимося жити у злагоді з собою, то ми навчимося жити у злагоді з іншими. Ці принципи ніколи не повинні порушуватися.

— Громадяни країн Заходу часто висловлюються на кшталт: «Я живу у вільному світі». Як це практично реалізується ними?

— Я не є тільки повноцінним громадянином. Я є власником цієї держави. Я є господарем цієї держави, яка оберігає ці мої законні права. Демократія не тільки для більшості, а й однаковою мірою для індивідуалів. Якщо не будуть захищені права одиниці, то так само залишиться незахищеною і вся громада — і соціально, і політично. Якщо я хочу добра усій країні, то я спочатку маю створити добробут для найбільш нужденної особи. І то буде початком горизонтальних і вертикальних змін на краще в усіх сферах. Ніхто не мусить бути покривдженим. Якщо я за це борюся, то це і є моїм конкретним внеском у політичну й соціальну систему країни. Для захисту моїх прав ефективно діє преса і телебачення. Звісно, у нашому суспільстві не все є так ідилічно. Рука, за законом фізіології людини, згинається до себе. Я маю вільні права до того часу, поки вони не зашкоджують комусь іншому.

— У вашій країні також діє хабарництво, мафія...

— Так. Але то є проблемою того, хто на цей шлях став. Закон суворо карає за подібні злочини всіх — від рядового громадянина країни до її президента. Ми мали вдосталь прикладів цього. Отже, кожен політик, який хоче зробити кар'єру, повинен дбати про свою репутацію протягом усього життя. У нас добре поставлена система контролю. Наші сенатори великою мірою залежать від своїх виборців, бо їхній хибний крок одразу стає оприлюдненим для інших.

— Пане Ігоре, Ви досить часто буваєте на Україні. Приїздили сюди і в застійні часи, і нині. Отже, маєте можливість для порівняльного аналізу. Що, на Вашу думку, бракує українцям почуватися вільними людьми на Україні?

— Як би вони не працювали, на кого б не молилися, їх завжди нещадно експлуатували, принижували морально і матеріально. Вони були кріпаками — безправними людьми, на жаль, в основній масі своїй навіть цього не усвідомлюючи, не даючи звіт хоча б перед собою, що так жити просто неможливо, що майже ніде в світі так люди не живуть. Це ж дикий парадокс: жити в жалюгідних житлових умовах, мати мізерну плату за свою позбавлену нормальних умов працю, не мати доброго харчування, медичного обслуговування, побутових зручностей — і гордитися цим. Мовляв, за це життя ми боролися. Я цього не можу зрозуміти! Суверенітет республіки насправді набуде юридичної чинності, коли кожен її громадянин стане суверенним, коли він поводитиметься як господар у своїй хаті, коли врешті-решт він сформується в особу. Тоді він не питатиме дозволу, що йому можна робити, а що ні.

У якій системі ви будете жити — це ваша справа. Які форми зв'язків діятимуть між республіками — це також ваша справа. Але коли Україна, як одна із засновників Організації Об'єднаних Націй, де-факто діє там не як суверенна держава, а як одна із слухняних республік Радянського Союзу, це не робить честі ні їй, ні всьому Союзу. Вона за такої своєї ролі ніколи не стане повновартісним суб'єктом міжнародного права. На щастя, тільки тепер у міжнародній політиці вона почала зважуватись на самостійні кроки, а не лише сумлінно виконувати «домашні» завдання. Радянський Союз складається із конкретних республік, а тому матеріальна, наукова, фахова допомога, яку нині надає Радянському Союзові західний світ, повинна адресуватися безпосередньо в республіки, а не розподілятися центром. Мені можуть закинути, що я втручаюсь у внутрішні справи вашої країни. Але це не так. Це є загальнолюдські справи. Вашій пропаганді було вигідно з усього робити таємницю. Система приватної власності не експлуатує людину, а захищає її соціальний статус. У вас цю аксіому не можуть (або не хочуть) збагнути. Навіть найбідніші верстви населення повинні мати соціальну захищеність. Про це мусить дбати держава, різні благодійницькі установи.

— Чи замислюються американці про своє майбутнє? Ви можете проілюструвати це на прикладі своєї сім'ї?

— Доля мені допомогла. Я приїхав до Америки без грошей і без мови. Але до того вчився у Віденському і Мюнхенському університетах. І все ж в Канаді (спочатку жив там) я мусив перевчатися, бо там була дискримінація лікарів іншої національності. У Вінніпегу, отже, знову довелося починати все спочатку. Мої діти позакінчували університети і здобули свій статус. Моя роль полягала у тому, що я їм дав змогу закінчити коледжі і трохи спрямувати у життєвому виборі. Але і сини, і дочки, навчаючись в університетах, увесь час працювали і самостійно оплачували своє навчання. Вони вчилися і перевчалися самотужки. Я впевнений у їхньому майбутньому. Бо є таке українське прислів'я: як постелишся — так і виспишся. Ми з дружиною дали дітям любов до праці, до життя. А це є найбільший їхній скарб. Моя дружина, до речі, була журналісткою. Але після другої дитини вирішила присвятити себе сім'ї. Виховання дітей, думаю, ніколи не можна доручати іншим.

— За специфікою своєї праці Ви постійно перебуваєте серед людей. Терапевт лікує не тільки серце, як мовиться, а й душу. Водночас, що дають Вам оці спілкування з людьми?

— Насамперед, я хочу збагнути, що за людина переді мною, чим вона живе, що утверджує. І якщо я це збагну, то мені легше спілкуватися з нею, я розумію її психологію і фізіологію. І якщо ця людина мене скривдить, я легше перенесу цю кривду, бо я розумітиму її причини, що спонукало до цього. На проблеми людські я дивлюся з великою цікавістю. Принцип мого життя такий: я дивлюся на людину як рівновартісну або вищу від мене. Це позбавляє мене від багатьох помилок. Якщо до мене приходить пацієнт, то він має до мене повагу — і як до терапевта, і як до людини. І я вдячний йому за це. Виходить так, що я бачу людину вартісною, а вона таким відповідно мене, то в результаті стає ліпший контакт поміж нами. Я вчуся кожного дня. Наука невпинно розвивається. І якщо я відстану у своєму фаховому зростанні, то я буду свідомо чи несвідомо ошукувати хворих, які до мене приходять.

— Як твориться Ваш український світ?

— Культура наша живе. Я бачу на Україні багато нового у музиці, живописі, народному мистецтві, літературі. Це мене заохочує до пізнання. Я, наприклад, шанувальник класичної музики. У мене є багато записів її на тасьмах, маю чимало платівок. Збираю також сучасні пісні та мелодії. Я колекціонер. Збираю твори наших українських художників у діаспорі, як також і роботи цікавих художників інших національностей. А найбільше моє багатство (крім сім'ї, звичайно) це — друзі. Я маю багато щирих приятелів, котрі роблять моє життя духовно повносилим. І я їм за це дуже вдячний.

Розмову вів
Микола ЧУБУК.

Фото
Богдана ЖОЛДАКА.

вирішив повернутися на Україну Володимир
кий навіть обійняв пост заступника Голови Ра-
омісарів УРСР, але через кілька місяців, од-
очно залишив Україну, жив в еміграції і по-
в 1951 році. У 1924 році повернувся на
айло Грушевський, який був обраний акаде-
ї наук України та СРСР. Американці й ка-
кого походження, сповнені патріотичних почут-
практичними діями допомогти соціалістичному
Україні. На зібрані серед трудящих кошти
сільськогосподарська техніка, різноманітний
ння, а також сформовано бригади доброволь-
922 року на Україну з Канади прибула пер-
подарська група, що складалася виключно з
аїнців. Вони утворили на Одещині зразкову
рацювали в комунах імені Джона Ріда, «Се-
ура», «Новий світ», «Хлібороб», «Червоний
воний промінь», «Третій Інтернаціонал». Од-
а інших комун, їхніх учасників не склалася.
ьної колективізації комуни були ліквідовані,
комунарів повернулась назад до Канади, а
вся, не уникли сталінських репресій.

оці у Львові з ініціативи груп громадськості,
итрополита Шептицького, виникло Товарист-
раїнським емігрантам.

1981 році 529 615 осіб оголосили своїм єди-
ням українське, 225 365 осіб назвали себе
національною приналежністю одного з бать-
групи становили 3,1 відсотка усього канад-
ня, що поставило українців на п'яте місце.

Перші невеликі групи українців приїхали до
разу після закінчення другої світової війни.
так звані переміщені особи з відповідних та-
ині та Австрії. Від часу свого прибуття вони
одної організації, в тому числі жодного цер-
ння. Точних даних про їх кількість не публі-
ю лише, що переважна більшість з них жи-

раїнська етнічна група, за неофіційними да-
аціями американських учених, налічує близь-
ів чоловік. Це становить майже один відсо-
раїни.

Зустрітись з Головою Координаційної Ради Організації солдатських матерів України (ОСМУ) Л. Трухмановою мене змусили солдатські листи, які випадково потрапили до рук. Майже в кожному з них — невимовний біль і відчай. Уявив, що відчувають матері цих солдатів, читаючи такі рядки. Людмила Дмитрівна знає про те, що нині коїться в армії, не з чужих вуст — два її сина були солдатами, і на собі відчули закони «дідівщини». Я був приголомшений, коли дізнався про статистику загибелі військовослужбовців від цього справжнього прокляття сучасної армії, яке Трухманова називає «конвейєром смерті».

ВИЩЕ ЗА МАТІР НЕМАЄ НІКОГО

— Людмило Дмитрівно, ви даєте таку різку оцінку фактам загибелі солдатів і матросів.

— Хто сумнівається, хай відвідає перше-ліпше міське кладовище... Лише в Запоріжжі протягом останніх чотирьох років поховано 55 юнаків, привезених у цинкових домовинах із місця військової служби. Майже всі — з-поза меж України. Газета «Известия» опублікувала торік дані по Союзу: понад 4 тисячі смертей у казармах протягом року. А в нас усе начебто гаразд — генерали отримують маршальські погони, полковники — генеральські. Ніхто не відповідає за смерті солдатські у мирний час. Принаймні я можу зробити такий висновок із сотень історій, які розповіли вбиті горем матері. Є випадки: за два дні до звільнення в запас загинув син, за тиждень... Якщо в нас не буде власної армії, ми так ніколи і не зможемо навести лад. Підтримую Леоніда Кравчука у прагненні мати новий Союз як Союз суверенних держав. А суверенна держава без своїх Збройних Сил на сьогодні — лише фраза.

Чому б не вдатися до найпростішого рішення — підпорядкувати всі частини, які дислокуються на території суверенної республіки, Верховній Раді України? Вони ж і так утримуються нами. На нас, радіоактивних, ніхто не збирається нападати. Ми півсвіту перелякали і забруднили одним блоком АЕС. Нас бояться, а не нам хтось загрожує. Так що серйозне скорочення нашої армії аж ніяк не послабить оборонний потенціал. Наші військові чиновники ідею захисту «социалистического Отечества» успішно довели до абсурду. Пора схаменутися. Вважаю, Збройні Сили України слід формувати якнайшвидше. По-перше, перейдемо до професіонального війська. По-друге, витрати на оборону стануть підконтрольними і набагато меншими, що дасть можливість вирішити проблеми вивільненого складу. По-третє (і найважливіше), позбудемося ганебного явища «дідівщини».

— Вас можна привітати із реєстрацією республіканської Організації солдатських матерів України. Які першочергові завдання стоять перед вами?

— Заснувати незалежну газету, яка б писала правду і тільки правду про становище у військах. Мабуть, батьки солдатів і матросів стануть найпершими її передплатниками. Далі нам слід запровадити мережу материнського контролю над армією на всій території України, незалежно від того, буде армія нашою чи залишатиметься союзною. Республіканська рада Організації солдатських матерів не має свого кутка в Києві. Думаю, депутати Київради почують наш голос. Нам належить відкрити рахунок у банку, в тому числі — валютний. Найближчим часом слід скликати зустріч молодшого й середнього офіцерського складу з числа тих, хто підтримує ідею створення національного війська, підтримує Декларацію про державний суверенітет України. Зокрема, це пропонує майор Бровченко з Вінниччини, голова комітету захисту синів. Треба бути реалістами: міністерство Дмитра Язова не збирається формувати Збройні Сили України. Ми це повинні робити самі, створювати узгоджувальну комісію Ради Міністрів України та Міністерства оборони СРСР і послідовно вирішувати назріле питання. До речі, до середини сімдесятих років Україна мала власні внутрішні війська, які були підпорядковані міністрові внутрішніх справ республіки. А коли потрібно було підготувати для зятя Брежнєва Чурбанова престижну посаду, ці війська подарували Москві... Напевне, Верховна Рада України не помилилася б, якби негайно скасувала те незаконне рішення.

— Людмило Дмитрівно, з прийняттям Верховною Радою України постанови від 10 жовтня 1990 року про впорядкування призову юнаків за межі республіки, справа почала входити в нормальне русло, в роботі призовних комісій почали брати участь і контролювати ситуацію члени ОСМУ і раптом... Указ Президента, яким все перекреслено...

— Указ від 1 грудня. Там Україна конкретно не названа, але скасовуються всі законодавчі акти республік щодо армії і сказано, що ми повинні неухильно жити за діючою Конституцією СРСР. Але навіть якщо так, якщо спиратися на брежнєвську конституцію, то Президент мав би усвідомлювати: діючі нині будбати, де масово гинуть наші діти, є антиконституційною формою примусової праці. Чому ж не з'являється Указ про негайну їх ліквідацію?

— Вам відомо, що ваш емоційний виступ на Другому з'їзді Руху, записаний на відеоплівку, демонструють на партактивах як доказ того, що ви — затята рухівка, що з вами треба бути обережними, що ви — проти партії?

— Комуністичної, так? Біда та й годі з цими ідеологами, знову починають створювати образ ворога... Чому б їм не тиражувати наш гострий, непричесаний відеофільм «Рана» — хай би подивилися на сльози і горе матерів, котрі втратили синів у доблесній Радянській Армії, а тепер нікому не потрібні. До речі, цей фільм Республіканське телебачення марудило три місяці, та так і побоялося показати бодай фрагмент. Слава Богу, з'явилося альтернативне телебачення, все ж «Рану» ми покажемо. Щодо виступу на Зборах Руху. Я ніколи не була членом Руху, мене запросили як керівника ОСМУ. І я сказала все, що думаю про систему, котра вбиває наших дітей в армії у мирний час, котра примушує армію виконувати невластиві їй функції, простіше кажучи, здійснювати вторгнення в «гарячі точки». Про це саме я говорила б і на з'їзді комуністів України, але ж їм, очевидно, така правда не до вподоби. Принаймні, рухівці мене запросили, комуністи — ні. Та я не проти будь-якої партії чи громадської організації, що дотримуються Загальної Декларації прав людини. І ми, солдатські матері, хочемо консолідувати всі політичні сили, щоб вони допомогли нам припинити потік інвалідів і цинкових трун із армії і флоту, щоб ніякі лідери не прикривалися тілами наших дітей.

— Чи є повні дані, скільки загинуло, скалічено солдатів і матросів з України протягом останніх років у військових частинах?

— Таких немає. Статистика ретельно приховується. Я називала цифру по Запоріжжю. Восени страшний контейнер надійшов у Якимівський район із Молдавії. Запоріжжя тихо поховало хлопців, привезених із Карабаху і Баку... Наша Координаційна Рада збирає всі відомості про вбитих і скалічених, комісованих юнаків. Усі, кому відомі такі факти, у чий дім прийшло таке страшне горе, нехай пишуть нам на адресу: **330032, Запоріжжя, пр. Леніна, 177, кв. 129.** Ми будемо добиватися грошової компенсації від держави сім'ям загиблих у мирний час воїнів. Матір, яка втратила сина під час проходження ним служби, спіткало таке ж горе, як і матір, чий син загинув на безглуздій війні в Афганістані. Треба прирівнювати їх у пільгах. Ми також будемо добиватися перегляду Положення про медичне обстеження призовників, аби на службу не потрапляли хворі молоді люди, а таких прикладів — сотні.

— Ваші конкретні пропозиції щодо військової реформи?

— Треба дивитися навколо себе. Грузія не чекає, доки добрий дядечко прийде і зробить. Грузія формує власні внутрішні війська, відкрила Фонд національної оборони. Змінив свої погляди на армію, як на єдину і неділиму, Борис Єльцин. Після побоїща у Вільнюсі він заявив на прес-конференції: Росії без власних Збройних Сил нелегко відстоювати свій суверенітет. Упевнена, що, звільняючись від диктату центру, ми зможемо побудувати державу, де і рівень життя, й умови військової служби будуть не гірші європейських зразків. Але починати слід із Міністерства оборони України. Відстоюю ідею, аби цей пост займали виключно цивільні особи. У США, наприклад, не маршали керують обороною, і рівень боєздатності від того не знижується. Буде своє міністерство — воно вступить в діалог з міністерством Язова, вирішаться проблеми початкової стадії створення Збройних Сил України.

— Людмило Дмитрівно, яке ставлення до вашої організації з боку місцевої влади, з боку військових?

— У Запоріжжі, вважаю, нас правильно зрозуміли. Міськрада свого часу дуже підтримала, прийнявши власне звернення до Верховно Ради УРСР про службу юнаків на Україні. Ось лише приміщення солдатські матері досі не мають. А військові по-різному ставляться. Рядові, кого переслідують у казармі «діди» чи «земляки», шукають і знаходять у нас підтримку. Багато молодших офіцерів поділяють наші позиції.

Ми — велика сила. Вище за нас, вище за матір немає і не може бути нікого.

Інтерв'ю взяв Олександр МИХАЙЛЮТА, власний кореспондент «Голосу України».
Запоріжжя.

Фото Валерія ЗУЄВА, Романа ТАЇПОЛЬСЬКОГО.

З листів солдатських матерів

Доки будуть гинути наші 18—19-річні діти і за віщо? Уже ж було чимало уроків, один із них — Афганістан!..

**Ніна Мороз.
Терешківка,
Сумська область.**

Що це за порядки, в яких державах ще є таке, щоб матері не раділи, коли народиться син, а сумували, бо виряджати доведеться його в армію, як на фронт?..

**Ганна Гавриляк,
Стефанія Опарик,
Марія Герцюк та ін.
Косівський район,
Івано-Франківська область.**

Наша Батьківщина — Україна. І наші діти повинні проходити службу тільки на Україні...

**Лідія Терещенко,
Євдокія Кравченко,
Галина Яровенко,
Лідія Олійник та ін.
Жашків,
Черкаська область.**

Хто винуватий в тому, що наші сини повертаються додому інвалідами? Доки не буде національної армії України, становище не зміниться...

**Людмила Глушко.
Полтава.**

Мого сина по-звірячому б'ють «діди». І не тільки його. Скільки ж ми, матері, будемо терпіти таке? Коли вже служба в армії буде в радість, а не мукою?..

**Раїса Таланова.
Херсон.**

Наші сини кладуть голови на чужині. Ніхто і не збирається зважати на постанову Верховної Ради УРСР про службу юнаків на Україні. Так суверенні ми чи ні?..

**Ольга Турбал.
Житомирська область.**

Сина забрали до армії до будбату і зробили інвалідом. Цеглою вдарили по голові. Боже праведний, де ж та правда на світі!? Коли вже діти наші служитимуть у своїй армії?..

**Ніна Шушковська.
Київська область.**

ЗВЕРНЕННЯ БОЛЮ

В грудні минулого року в Москві відбувся надзвичайний з'їзд батьків військовослужбовців. Комітет солдатських матерів передав редакції «Голосу України» Звернення з'їзду.

Кожне слово в ньому — крик душі: «Люди! Ми звертаємось до вас із закликом об'єднати всі партії і рухи в боротьбі за утвердження прав, збереження життя і здоров'я, честі й гідності наших дітей-солдатів».

Батьки звертаються також до народних депутатів з проханням прискорити прийняття пакету законів про захист прав військовослужбовців, створити постійні парламентські комісії у справах військовослужбовців та членів їх сімей, сприяти створенню рад батьків або комітетів солдатських матерів у всіх регіонах країни.

Вбиті горем матері і батьки тих, хто загинув або став калікою у війську, вимагають від Міністерства оборони СРСР, МВС, КДБ, військової прокуратури звіту про факти загибелі та каліцтва військовослужбовців і притягнення винних до відповідальності.

Насамкінець батьки звертаються до студентів і молоді: «Активно підтримуйте наш рух і акції, спрямовані на збереження вашого життя і здоров'я, бо у багатьох із вас служба в армії і на флоті ще попереду».

Валентин ЛАБУНСЬКИЙ, оглядач «Голосу України».

В біді твоїй рідніша ти мені;
Тобі несу я сили всі, що маю;
І працю тиху, і мої пісні
На вівтар твій побожно
я складаю.

Натхни ж мене! Нехай у мертвім
сні
Я днів моїх даремно не загаю!
Нехай я знаю, що недурно жив,
Що за життя тобі я заплатив.
(Україні)

КВІТИ НА КАМЕНІ

Понад колишнім скіфським городищем, над оновленими хрестами старої Святомихайлівської церкви, над могилою, де у 1925 році знайшов свій останній притулок Володимир Самійленко, суботнім днем 2 лютого падав кришталічний від морозу сніг, шугав пронизливий вітер. Однак не поспішав розходитись звідси невеликий гурт людей, у котрому зібрались боярчани, гості з Києва та з Полтавщини, на землі якої рівно 127 років тому народився один із найсвітліших і найтрагічніших поетичних талантів України. Народна мудрість говорить, що людина вмирає двічі: вперше — коли її тіло віддають землі, вдруге (і вже остаточно) — коли залишає життя останній, хто її пам'ятав. Тож можна сказати, що в наші дні напівзабутий співець милосердя, прощення і любові, творчість якого, за висловом І. Франка, могла б прикрасити будь-яку літературу світу, воскресає до нового життя. Ясніє нам його лик, вирізблюється глибинний зміст творчості, як зміст життя і творчості багатьох і багатьох із тих вірних, геніальних і страждених синів України, які віддали її себе безоглядно, і долю яких ница рука хотіла викреслити з долі народу. Їх повернення — то наше воскресіння, просвітління пам'яті, розуму й совісті нашої.

Про це говорили Ніна Харчук, яка відкрила учту коротким вступним словом і вела її, інші промовці. Звучали над сірим каменем, осипаним червоними квітами, поезії Самійленка — такі проникливі й щемкі, такі сучасні. Справді ж бо, дійсні поети і патріоти завжди сучасні, бо невмируще те, в ім'я чого вони творили і жили — краса і справедливість, правда і Батьківщина. І в кожну мить історичного піднесення цих святинь людського життя поети повертаються, вливаючи енергію свого слова в поступ народу. Навколо цих ідей будувались виступи народного депутата УРСР, поета Петра Осадчука, поетів Віктора Баранова, Івана Калиниченка, Олександра Овчаренка, які прочитали присутнім свої вірші, голови Боярської Ради народних депутатів Леоніда Орла, журналістки Любові Вакуленко.

Спасибі товаришам з міського культурологічного товариства «Просвіта», які стали ініціаторами й організаторами вшанування пам'яті поета. Дуже слушна обстоювана ними думка про те, що слід було б організувати (хоча б у школах міста) Самійленківські читання. Потребує всебічної підтримки й ідея про створення міського краєзнавчого музею, що дало б змогу детально висвітлити пов'язані з Бояркою сторінки життя багатьох і багатьох українських (і не тільки українських) митців. А може з часом вдасться спорудити й погруддя на могилі Самійленка.

Може, якщо громадськість і держава не залишать національну культуру сам на сам з хижацьким норовом ринку. Чи ж тоді прийде хто до надгробків «некасових» поетів з відеопечер, повних картинами насильства і порнографії? На жаль, саме на цій тривожній ноті й закінчилось вшанування пам'яті Володимира Самійленка. І це природно, бо найчеснішим почуттям в сьогоднішніх обставинах є тривога. Чи ж для того ми з такими втратами вибоюємося із тенет адміністративно-бюрократичного ладу, щоб наша покалічена культура стала жертвою «чистогану»? Скажи, поете.

Володимир ЯКИМЕНКО, вчитель української мови і літератури, директор Боярської середньої школи № 3.

Фото Григорія ТЕРЕЩЕНКА.

Хокей

КРОНИ — ЧУДОВА ВАЛЮТА

Чемпіонат СРСР з хокею взяв тайм-аут. Лише ризькі динамівці проводять удома відкладені матчі. Перший з них вони виграли в московського «Спартака» — 6:3. Після цього змінилася й турнірна таблиця.

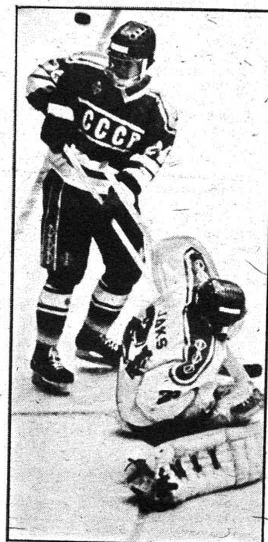
	В	Н	П	Ш	О
Динамо М.	21	5	7	130—72	47
ЦСКА	18	11	5	121—83	47
Спартак	20	5	8	109—67	45
Крила Рад	21	3	10	130—94	45
Хімік	19	5	9	110—95	43
Динамо Р.	17	3	13	130—98	37
Сокіл	13	8	13	116—107	34
Торпедо НН.	13	7	12	96—103	33
Торпедо Я.	13	6	14	94—101	32
Торпедо У-К.	11	7	15	91—118	29

А збірна СРСР учора вилетіла до Швеції, де сьогодні стартує новий міжнародний турнір «Кубок «Глобена». За перемогу і приз у 200 тисяч шведських крон боротимуться окрім наших хокеїстів та господарів команди ЧСФР і Фінляндії. Матчі пройдуть за таким розкладом: сьогодні — СРСР — Фінляндія, ЧСФР — Швеція, 8 лютого — СРСР — ЧСФР, Швеція — Фінляндія, 10 лютого — ЧСФР — Фінляндія, Швеція — СРСР.

До складу нашої збірної ввійшли воротарі — Марьін і Шталенков; захисники—Константинов, Кравчук, Ширяєв, Житник, С. Наместников, Смирнов, Юшкевич, Уваєв, Д. Миронов; нападаючі — Буре, Буцаєв, Каменський, Д. Квартальнов, Козлов, Зеленукін, Трухно, Семак, Жамнов, Ковальов, Андрієвський, Бушмелєв, Немчинов і Гордіюк.

НА ФОТО: атака збірної Радянського Союзу.

Фото Миколи БОЧКА.

Позивні футбольної весни

ЯК ОБ'ЄДНАЛИСЯ КИЯНИ, ГАЛИЧАНИ І ДНІПРЯНИ

Восени минулого року з ініціативи футбольних клубів «Дніпро» (Дніпропетровськ), «Динамо» (Київ) і «Прикарпаття» (Івано-Франківськ) було скликано нараду керівників команд і клубів України, на якій було запропоновано об'єднатися в Асоціацію професіональну футболу. Ініціативну групу очолив заслужений майстер спорту Олег Базилевич.

Але, на жаль, старі стереотипи, боязкість працювати по-новому, виявляти ініціативу, мовляв, що ж скаже керівництво, не дозволили більшості команд влитися до нового, ще не відомого, руху.

Утім, як з'ясувалося, ініціатори нововведення не змирилися.

— Ми вже створили Асоціацію спортивних клубів України, — розповідає президент ФК «Прикарпаття» **Анатолій РЕВУЦЬКИЙ.** — До неї увійшли не тільки футбольні колективи. Окрім нас, київського «Динамо» і «Дніпра», загорілися ідеєю об'єднання й у баскетбольному клубі «Будівельник» (Київ). Переконаний, що вже найближчим часом наші ряди значно розширяться. Дуже сподіваємося на переміни, які повинні статися після шостого березня, коли відбудеться звітно-виборча конференція Федерації футболу України. Серця тих, хто мріє про світове визнання української збірної і клубів республіки, гріє надія, що в ті перші дні весни стануться докорінні зміни і Федерацію очолять справжні патріоти і фахівці. Тоді й почнеться, гадаю, конструктивна праця.

— Ну, а чим конкретно займатиметься ваша Асоціація?

— Напрямків в роботі чимало. Зокрема, порушимо питання перед Федерацією про створення профспілки футболістів і тренерів. Ці люди поки безправні. Їхня доля часто-густо залежить від настроїв різних чиновників. Отож, буде обов'язково укладатися контракт, який гарантуватиме багато. Розробляємо й положення про практичне страхування гравців. Мова вестиметься, звичайно, не про копійки, як тепер, а про солідні гроші. Вивчаємо досвід московського агентства «Росія». І віримо в те, що незабаром матимемо страхове агентство «Украина», яке обслуговуватиме футболістів.

— Скажіть, будь ласка, от ви передали на стажування до київського «Динамо» братів Юрченків. Можливо, згодом на когось із галичан зверне увагу й «Дніпро». А що ж отримає взамін «Прикарпаття»?

— Київське «Динамо» і дніпропетровський «Дніпро» — то національна гордість українського народу. І велика честь для нас — колективу з нижчої ліги — делегувати до відомих клубів гравців. Ну, а який ще зиск для нас? Це і методична, і фінансова допомога, і участь у спільних підприємствах. Коли це, нарешті, зрозуміють і в інших містах, то й наш футбол стане згуртованішим, міцнішим, живучішим.

— Гаразд, а які новини в «Прикарпатті»?

— Почну, як кажуть, з голови. Команду очолюють — начальник Юрій Шулятицький, головний тренер (закінчив у Москві ВШТ) Іван Красницький і тренер Михайло Гнатишин. Усі троє — місцеві. Грали в Івано-Франківську, працювали з дітьми. Цим вони й відрізняються від заїжджих «наставників», які прибували до нас лише на сезон-два, щоб поліпшити власний матеріальний стан. Отож, перед названим тріо стоїть дилема: або створити сильну мобільну команду, або — «на пенсію». Гадаю, їх більше влаштовує перший варіант. І в складі колективу робиться ставка на своїх. Натомість із «Закарпаття» повернулися півзахисник Андрій Романчук і воротар Володимир Васютик, з Шепетівки — нападаючий Роман Григорчук, з Білої Церкви — захисник Роман Русанівський, з колективів області прийшли — півзахисник Сергій Пташник і захисник Ігор Стахів. Приймемо й Тараса Ковальчука (півзахисника) та Ігоря Клебана (захисника), які навчалися в Республіканському училищі олімпійського резерву.

Нині команда веде активну підготовку до сезону. Вже кілька товариських матчів провела: в Ялті з «Авангардом» (Рівне) — 1:0, 1:2, вдома з кременчуцьким «Кремінем» — 1:0, у Мукачевому з місцевим «Приладистом» зіграли — 3:0.

У середині лютого вирушимо до Анапи на комерційний турнір. Чемпіонат розпочнемо вдома матчем із «Стахановцем» (7 квітня). Але перед цим зіграємо два кубкових поєдинки: 30 березня в Білій Церкві з місцевим «Динамо», а 2 квітня прийматимемо динамівців з Київщини в Івано-Франківську.

Торік «Прикарпаття» посіло досить пристойне сьоме місце в чемпіонаті. Тепер плануємо обов'язково бути в п'ятірці.

— І останнє запитання: а де гратиме «Прикарпаття»?

— На стадіоні «Електрон» (8 тисяч глядачів). Хотіли б у майбутньому стати справжніми власниками цієї споруди, заплатити за неї. На жаль, міський 25-тисячник «Кристал» з 1986 року перебуває в стані реконструкції. І тій «перебудові» не видно ні кінця ні краю. Є у нас проблеми з автобусом, заміською базою. Наші колишні господарі з виробничого об'єднання «Родон» відібрали все. Але ми сподіваємося на лпшу долю. Оптимізму додають і створення кількох спільних підприємств, і велика допомога з боку звірогосподарства «Павлівка», де директором Олександр Олександрович Турчак. Отже, сподіваюся, обов'язково виживемо й приноситимемо болільникам радість.

Розмову вів Віктор БРАНИЦЬКИЙ, спеціальний кореспондент «Голосу України».

ГОРІХ У ВАШОМУ САДУ

На Україні волоський горіх дарував свої плоди ще за часів Київської Русі. Це теплолюбиве дерево. Але деякі види прижилися і в холодніших регіонах. Добре плодоносять, зокрема, на Чернігівщині. Дають десятки кілограмів плодів із дерева. У південних областях республіки, особливо на Поділлі, є чимало горіхів-велетнів.

Волоський горіх добре росте на різних грунтах, навіть щебеневих, але за умови достатнього зволоження і внесення добрив. Грунт повинен мати нейтральну або лужну реакцію. Найсприятливіші чорноземні, суглинисті та супіщані. На кислих, тобто болотних, грунтах горіх розвивається погано. Таке середовище порушує метаболізм культури (обмін поживних речовин), а значить негативно позначається на плодоношенні. У цих випадках довкруг кореневища слід розкислити грунт до лужної реакції вапнуванням.

Не любить горіх надмірно вологих, заболочених земель та високого стояння підгрунтових вод. Якщо саме це є причиною поганого росту, то треба зробити дренажі, і горіх швидко піде вгору. Не випадково старовинний, перевірений віками спосіб вирощування цього дерева називають «посів на камені». Ось як це робиться.

На дно ями розміром 50×50×100 сантиметрів закладають 30-сантиметровий шар поживної землі, удобреної перегноєм, і злегка утрамбовують її. Потім насипають прошарок гравію або щебеню завтовшки 15—20 сантиметрів. Після цього яму доверху заповнюють такою ж землею, що закладали на дно. Під зиму з землю кидають 2—3 горішки на глибину 8—10 сантиметрів, причому укладати їх треба на ребро (стулкою шкаралупи догори). Дренажний прошарок (гравій, щебінь) забезпечує не тільки добру повітряну фільтрацію, а й ріст бокових коренів горіха, коли стрижневий корінь сіянця досягає кам'яного прошарку. В результаті дерева виростають міцнішими і швидко розвиваються.

Якщо немає перегною, можна скористатися сумішшю мінеральних добрив. На яму беруть 400 грамів суперфосфату, 200 — аміачної селітри і 200 — калійної солі.

У більшості випадків проростають усі висаджені горіхи. Любителі-садоводи здебільшого залишають один найсильніший пагонець.

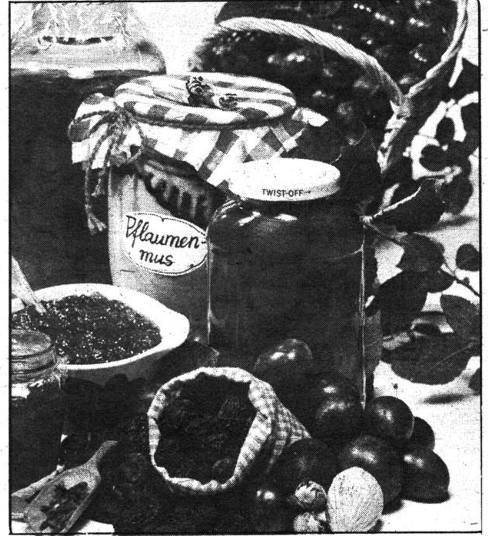
А ось досвідчені народні селекціонери роблять інакше: півтораметрові рослини зрощують в одне сильне деревце, яке згодом стає могутнім. Для цього злегка зрізують кору в місці дотику і стягують стовбурці стрічкою з м'якої тканини.

Буває, горіхові дерева хворіють. Їхнє листя уражується плодовою міллю, горіховою попелюхою, міллю-пістрянкою, непарним шовкопрядом, листяними кліщами. Найнебезпечнішими в умовах України є галовий і повстяний кліщі. Проти них треба вживати заходи, причому в такій послідовності: у кінці травня — на початку червня рослини двічі обприскують розчином препарату ДНОК або його замінником.

Звичайно, в насадженнях горіхоплідних порід бажано надавати перевагу засобам біологічної боротьби із шкідниками — принаджувати комахоїдних птахів, які добре знищують гусінь і лялечки в коконах. Саджанці волоського горіха можна придбати в розсадниках Держагропрому, Міністерства лісового господарства УРСР, які є майже в кожній області, розсадниках лісгоспзагів.

Марія ПЛЮТА,
природознавець.

Фото Михайла САЧКА.

ПЛІД П'ЯТИ СМАКІВ

Справжній тайговий лимонник побачив я на річці Даубі-хе під час далекосхідної експедиції біологів Київського університету. Верхівка дерева нагадувала величезний калиновий кущ, на якому рясніли червоні грона ягід. Знизу дерево обплітали гнучкі стріли.

Був уже кінець листопада. Листя опало, і дерево багряніло дивовижним червоним шатром. Ягоди були свіжими, соковитими. Туга непроникна кора й висока кислотність оберігали їх од висихання та приморожування.

Приїхавши в Київ, я, не гаючись, висіяв зібране насіння на дачній ділянці. Навесні грядка вкрилася дружними сходами. На третій рік розсадив сіянці під високі грати. Створив лимоннику грунтові умови, близькі до далекосхідних сильно аерованих прибережних галечників. У траншею глибиною більш як півметра насипав 12-сантиметровий шар гравію, шматочки битої цегли. А щоб відтворити родючий тайговий грунт, де, буває, й мертва риба удобрює берегову смугу, приготував поживну городню суміш із перегноєм та додаванням 300 грамів суперфосфату на відро суміші.

Сіянці росли швидко, піднімаючись по шпалері. Були й несподіванки: лимонник «не хотів» заплітатися навколо металевих прутиків. Проте охоче йшов по дереву або дроту, вкритому ізоляційною стрічкою. Очевидно, температурні коливання металу негативно впливали на ніжну тканину вусиків. На четвертий рік почалося плодоношення. Подекуди на кущах з'явилися червоні кетяги, що нагадували червону смородину.

У вей-цзи — китайською мовою — плід п'яти смаків. Дійсно, ягоди й кислі, й гіркі, й солодкуваті, а насіння, коли розкусити — гостро пекуче. Але всім частинам притаманний сильний запах лимона.

Перевірив на собі (під час велосипедних змагань) відомості про неабияку стимулюючу дію рослини. Переконався, що легендарна слава лимонника, нібито здатного мобілізувати нереалізовані фізичні можливості організму людини — не перебільшення.

Славиться лимонник при лікуванні гастритів, гіпертонії, депресії, загального послаблення організму, імпотенції (очевидно, завдяки високому вмісту вітаміна Е в насінні). Але більш за все вражала здатність лимонника підвищувати гостроту зору та запобігати облисінню. Здебільшого ж вдаються до лимонника, коли треба зосередити всі сили на виконанні невідкладної роботи з найбільшим ефектом.

М'якоть плодів цієї рослини дуже придатна до винного бродіння. Але є тут і недолік: ягоди швидко псуються при зберіганні в теплі. Проте існує простий засіб збереження їх у свіжому вигляді. Скляну банку на 3/4 висоти заповнюють чистими плодами, які вкривають двосантиметровим шаром цукру. Переносять у льох або інше прохолодне приміщення.

Найпростіше оздоровче використання лимонника — приготування чаю з гілочок, пагінців, кори тощо. Він золотисто-жовтий, духмяний, при чотиригодинному настоюванні набуває темно-жовтого забарвлення. Регулярне вживання такого чаю підвищує протидію організму до простудних захворювань, грипу.

Роками перебуваючи в культурних умовах, лимонник уперто живе і розвивається за звичними йому законами тайги — любить, зокрема, рости в «шубі та з відкритою головою», тобто з притіненням куща знизу і добре освітленою верхівкою. Потерпає у нас через сухе повітря. Тому, особливо на півдні України, позитивно реагує на наявність хоча б незначного повітряного зволоження (басейн чи діжка з водою). Основна маса його корінців зосереджується у поверхневому шарі грунту. Через те під кущами не слід перекопувати землю. Добрива краще вносити у рідкому стані. І звичайно, як рослина переважно прибережних обмілин, він не терпить важких, непроникних грунтів. Вимагає надійного дренажу.

Плантаційне вирощування лимонника несправедливо забуте, а це дуже вигідна справа. Плантація цієї культури відрізняється досить густим розміщенням рослин — у ряду — 0,6 м, у міжряддях — півтора метра. До речі, відсутність машин і механізмів для обробки дуже вузьких міжрядь певною мірою є причиною зникання у нас промислової культури лимонника. Тепер, коли з'являється малогабаритна фермерська механізація, ця перешкода значно знижується.

Урожайність із гектара плантації при хорошому догляді сягає 10—15 тонн плодів. Вони чудово переробляються на варення, сік, вино, желе, пастилу, сироп, морс, цукерки, мармелад, дають нешкідливі харчові барвники в сировину для медичних препаратів.

Володимир РУДЕНКО,
біолог.

ПОГОДА

7 та 8 лютого по Україні без опадів. Лише в південно-західних областях місцями невеликий сніг, хуртовина. Вітер північно-східний та східний, 5—10 метрів за секунду, в прикарпатських областях пориви 15—20 метрів. Температура вдень 7—13, уночі 14—19 градусів морозу, на крайньому півдні республіки та в Закарпатті вдень 0—5 морозу, вночі 4—9 градусів морозу.

По Києву та області сьогодні вдень без опадів. Вітер північно-східний, 5—10 метрів за секунду. Температура 7—12 градусів морозу.

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Заступник головного редактора Леонід Самойленко.

Чергові редактори — Віктор Косарчук, Анатолій Бень.

Автор макета — Анатолій Мироничев.

Змінний секретар — Леонід Підлужний.

Випусковий — Леонід Клюско.

Оформлення — Володимир Кисельов.

Коректори: Леся Онищенко, Валентина Лукаш, Євгенія Оратовська, Олена Чоповська, Галина Каблак.

Верстальники: Тетяна Балюк, Алла Будникова, Марія Солодюк, Ольга Яценко, Анатолій Артеменко, Сергій Скаженюк.

Лінотипісти — Тетяна Мухіна, Наталія Позняк.

* * *

Ордена Леніна комбінат друку видавництва «Радянська Україна», 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50. Індекс 60955.

Тираж 165.650.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Зам. 03160261.

ПШЕНИЦЯ ТА ІНШІ

Відомо: 80 відсотків білка людству дають рослини, причому три чверті — зернові культури. Найдавніші й найпоживніші з них — пшениця, рис і кукурудза.

Рис культивується переважно в Південно-Східній та Південній Азії, у зоні тропічного клімату з температурою найхолоднішого місяця не нижче 18 градусів і де немає різких сезонних коливань, а також у вологих субтропіках. Рисом харчується більше третини людства.

Кукурудза найкраще прижилася в Новому Світі — там, де температура не опускається нижче 4,5 градуса і не піднімається вище 48. Оптимальна температура для росту цієї культури — плюс 32 градуси.

Але ж переважна більшість людства прагне розселитися в помірних широтах, де найліпше для здоров'я і, що не менш важливо, гарно росте головний злак планети — **пшениця.** Рід нараховує аж 26 видів! Отже, величезні можливості культивування: у Північній півкулі—це регіон між 40 і 55 градусами північної широти, в Південній — між 15 і 35 градусами південної широти. Оптимальний температурний режим — у межах 14—24 градусів. За таких умов найкраще акумулюються й консервуються концентрати білка, крохмалю, жиру, вітамінів, мінеральних речовин, мікроелементів. У середньому в зернах пшениці міститься 12—15 відсотків білків, 70 — вуглеводів, 11,7 — жирів, 1,6 — клітковини, стільки ж мінеральних речовин, решта — вода.

Недаремно К. Тімірязєв казав про пшеницю, що це — справжній Прометей, який дарує людям перетворене сонячне проміння. Лише півкілограма пшеничного хліба забезпечує добову потребу людини у вітаміні В на 68 відсотків, B_2—28, РР — на 82. Не випадково дві третини людства їсть головний хліб Землі — пшеничний.

Микола МІЩЕНКО,
журналіст.